

Ο ΓΑΛΛΟΠΡΩΣΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

ΑΡΘΡΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Γ'. Τὰ περὶ τὸν Λείγηρα στρατιωτικὰ ἔργα.

(ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου)

(συνέχεια)

Πραγματικῶς, ἂν ὁ d'Aureilles δὲν ἐπτοεῖτο αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπὸ τῆς νίκης αὐτοῦ, ἐπροχώρει δ' ἀμέσως κατὰ τοῦ εἰς Toury Von-der-Tann, ἠττημένου ὄντος, δευτέρα νίκη γαλλικὴ, λίαν πιθανὴ οὔσα, ἤνοιγε τὴν πρὸς Παρισίους ὁδὸν πρὶν ἢ προφθάσῃ συνδρομὴ τις τοῖς Βαυαροῖς, μάχη δὲ διδομένη τότε πρὸς τοὺς πολιορκητὰς τῶν Παρισίων, βοηθημένη διὰ βεβαίας γενικῆς ἐξόδου τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ταύτης, ἀναμφισβητήτως ἔφερεν ἀγαθὰ τοῖς Γάλλοις ἀποτελέσματα.

Ἄτυχῶς δὲν ἐγένετο οὕτως. Οἱ Γάλλοι, ἐπ' ὀλίγον προβάλλοντες μετὰ τὴν κατοχὴν τῆς Αὐρηλίας, ἔστησαν καὶ ὠχυρώθησαν εἰς τὰς παρ' αὐτὴν κατειλημμένας θέσεις, ὥστε ἀνέμενον τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐπάνοδον, ἐδόθη δ' οὕτω καιρὸς εἰς τὸν μέγαν δοῦκα τοῦ Μεκλεμβούργου νὰ καταφθάσῃ καὶ δοῦς τὴν χεῖρα τῷ Von-der-Tann ν' ἀντιμετωπίσῃ μετ' αὐτοῦ τοὺς Γάλλους ἀπὸ Toury μέχρις ἀπέναντι τῆς Dreux, ἔνθα ὑπῆρχον Κινητοὶ ἐκ τοῦ νεοσχηματιζομένου ἐν Bretagne γαλλικοῦ στρατοῦ, ταυτοχρόνως δὲ κατέφθασε διὰ τῆς Troyes καὶ Seus ὁ τὸ Mets ἐκπολιορκήσας Φρεδερίκος Κάρολος, λαμβάνων θέσιν δυτικῶς τοῦ Von-der-Tann καὶ τείνων τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ τῷ Werder. Οὕτως ἀνενόχλητοι οἱ Γερμανοὶ ἀπετέλεσαν ἡμικύκλιον ἀπὸ δυσμῶν τῶν Βερσαλλιδῶν μέχρι τῆς Di-

jon και ἐπέκεινα. Ἐκτοτε θεωρεῖται θετικῶς ἀποτυχὸν τὸ σχέδιον τοῦ στρατηγοῦ d' Aureilles περὶ ἐκβιάσεως τῆς πρὸς Παρισίους ὁδοῦ, ἄρχεται δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ γερμανικοῦ σχεδίου περὶ ἐξωθήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν νέων θέσεών του. Πρῶτος ἄρχεται τῆς πραγματοποιήσεως ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου. Τῷ ὄντι οὗτος διὰ λίαν παρακεκινδυνευμένης πλευρικῆς πορείας βίπτεται πρὸς δυσμὰς τῶν Βερσαλλίων ἀπέναντι τῆς Dreux καὶ ἐκτοπίζει τὴν 17 Νοεμβρίου τοὺς εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Cherisy, BA τῆς Dreux, εὐρισκομένους Κινητοὺς τῆς Bretagne, πρὶν ἢ κατορθώσῃ ὁ γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Λείγηρος νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτῶν. Ἡ νίκη αὕτη ἐστερέωσε τὴν θέσιν τῶν Γερμανῶν, ἀπήλλαξε πάσης δυσκολίας τὸ ἐν Βερσαλλίαις στραταρχεῖον, καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Γάλλους νὰ τραπῶσι πρὸς δυσμὰς κατὰ τὴν le Mans καὶ Tours.

Τῷ ὄντι οἱ Γερμανοὶ τὴν ἐπαύριον τῆς παρὰ τὴν Cherisy μάχης ἐπελάθοντο τῆς καταδιώξεως τῶν πρὸς τὴν le Mans ὀδευόντων Γάλλων, ἰσχυρὰ δ' αὐτῶν φάλαγξ ἔλαθε θέσιν πλησίον τῆς Rosny, ἔνθα καὶ συνεκρούσθησαν πρὸς τοὺς Γάλλους, τὸ δ' ἰππικὸν αὐτῶν προήλασε μέχρι τῆς Bonneval, ὅπερ ἀποδεικνύει τὸν σκοπὸν αὐτῶν περὶ πορείας κατὰ τῆς le Mans, κατελήφθη δὲ κατόπιν καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης Nogent-le-Rotrou.

Οὕτως ἡ παρὰ τὴν Cherisy νίκη τοῦ δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου, ἥτις ἐπὶ τοῦ πεδίου αὐτῆς δὲν ἔσχε σπουδαῖα ἀποτελέσματα, εἶχε σπουδαιοτάτας κατὰ τῶν Γάλλων τὰς συνεπείας, διότι ἀπέκοψε τὴν διὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος προσπάθειαν, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ εἰς Bretagne ὀργανιζομένου στρατοῦ ὡς καὶ μετὰ τὸ λοιπὸν βόρειον τῆς Γαλλίας.

Ἀπαλλαγέντων οὕτω τῶν Γερμανῶν παντὸς κινδύνου ἀπέ-

ναντι τοῦ δεξιοῦ αὐτῶν, καὶ ὑποδεικνύοντων ἐπιθετικὴν πορείαν κατὰ τῆς le Mans ἢ τῆς Tours, ὅπως οὕτως ὑπερφαλαγγίσωσι τὸ ἀριστερὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος, ἀπολείπεται ἡμῖν νὰ ἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ ἐπιλοίπου τῆς γραμμῆς αὐτῶν, ἧς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν φθάνει μέχρι τῆς Montargis.

Ὁ γαλλικὸς τοῦ Λείγηρος στρατὸς, ἐκκλίνων τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἤτταν τῶν Κινητῶν τῆς Bretagne ἐπὶ τὸ ὀπισθεν ἀριστερὸν, καλύπτει τὴν le Mans καὶ Tours, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ διατίθεται κλιμακῶδ' ἐπὶ γραμμῆς ὡσεὶ παραλλήλου τοῦ Λείγηρος, ἐκτεινομένης ἀπὸ Chateaudun διὰ τῆς Artenay μέχρι τῆς Neuville, Bois Commun, καὶ Ladon, τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ στηριζομένου ἐπὶ τοῦ δάσους τῆς Αὐρηλίας καὶ προσέτι καλυπτομένου διὰ τῶν δύο διορύγων τῆς Αὐρηλίας καὶ τῆς Briane, αἵτινες διοχετεύουσαι τὰ ὕδατα τοῦ Λείγηρος συγκοινωνοῦσι μετὰ τοῦ Σηκουάνα.

Οἱ Γερμανοὶ ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τὸν Φριδερίκον Κάρολον προβαίνουσι διὰ τῆς Yonne ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ τῆς Eure, Eure et Loire, προσπαθήσαντες νὰ ὑπερφαλαγγίσωσι τὸ ἀριστερὸν τῶν Γάλλων μετὰ τὴν ἤτταν τῆς 17 Νοεμβρίου, ἀλλὰ μὴ κατορθώσαντες τοῦτο ἔνεκα τῆς ἐπίδεξιός πρὸς τὰ ὀπισθεν παρεκκλίσεως τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Γάλλων. Ὅπωςδὴποτε οἱ Γερμανοὶ (Φριδερίκος Κάρολος, ἔχων τὸ 3ον, 9ον καὶ 10ον οὐτινας οἱ εἰς Toury Βαυαβαροὶ καὶ ὁ Μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου ἀποτελοῦσιν ὡς εἰπεῖν τὸ δεξιὸν) εὐρίσκονται εἰς Sens, Pithiviers, Toury, Nogent-le-Rotrou, Mamers, καὶ S' Calais, στηριζόμενοι ἐπὶ τὴν Fontenebleau, Chartres, Dreux, Evreux. Καὶ διὰ μὲν τῆς Mamers καὶ S' Calais φαίνονται ἀπειλοῦντες ταυτοχρόνως τὴν le Mans καὶ Vendôme (ὅπερ ἀναγκάζει τοὺς Γάλλους νὰ κενώσωσι τὴν Chateaudun), ζητοῦντες, ὡς ἄνω εἴρηται, νὰ ὑπερφαλαγγίσωσι τὸ ἀριστερὸν

τῶν Γάλλων, κόπτοντες τὴν κοινωμίαν μὲ τὴν Νορμανδίαν καὶ τὸ λοιπὸν Βορειοδυτικὸν τῆς Γαλλίας· διὰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ, τηρουμένης συγκαοινωνίας πρὸς τὸ 14ον σῶμα τὸ ὑπὸ τὸν Werder. ἀντιμετωπίζουσι τὸ δεξιὸν καὶ τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγερς, ἔτοιμοι ὅπως προβῶσι κατὰ τῆς Αὐρηλίας καὶ Bourges, ἢ καὶ νὰ ὑπερασπισθῶσι κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἀποπέρας τοῦ d' Aureilles εἰς διάνοξιν ὁδοῦ πρὸς Παρισίους.

Οὕτω δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι αἱ ἠνωμένοι γερμανικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκα τοῦ Μεκλεβούργου, τὸν Verder-Tann καὶ τὸν πρίγκιπα Φρεδερίκον Κάρολον ἀποτελοῦσιν ἐξωτερικὸν ἡμικύκλιον, προκαλύπτον τοὺς πολιορκητὰς τῶν Παρισίων, οὗτινος τὸ μὲν δεξιὸν ἄκρον στηρίζεται ἐπὶ τῆς Senouchy Dreux, τὸ δ' ἀριστερὸν ἐπὶ τῆς Auxeme-Montargis, πρὸς δὲ μετεκλήθη καὶ μέρος τῆς ὑπὸ τὸν Werder ἐν Βουργονιά (Bourgogne) δυνάμεως, ὅστις, καὶ περ ἀσθενῆς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀντιμετωπίζων τοὺς ἐν Ἀλσατία καὶ πρὸς τὴν Dijon Γάλλους καὶ Γαριβαλδινούς, ἀναγκάζεται νὰ ἀποστείλῃ τὴν δύναμιν ταύτην τὴν ἐπαύριον τῆς κατὰ τὴν 19. Νοεμβρίου μάχης, καθ' ἣν ἐνίκα εἰς Nuits τὸν στρατηγὸν Gremér καὶ ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἔλαβεν ἐν τῷ μέλλοντι θέσιν ἐπιφυλακτικὴν.

Οἱ δύο λοιπὸν ἐχθρικοὶ στρατοὶ ἀντιμετωπίζονται καὶ ἀναζητοῦνται, οὐδὲν δὲ σπουδαῖον ἢ μικραὶ τινες ἀψιμαχίαι προφυλακῶν λαμβάνουσι χώραν μέχρι τῆς 28 Νοεμβρίου κατόπιν τῆς μάχης τῆς Culmiers (9 Νοεμβρίου) καὶ τῆς Cherisy (17 Νοεμβρίου).

6) Ἀπὸ τῆς 28 Νοεμβρίου ἕως 5 Δεκεμβρίου (ἤτοι μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καταλήψεως τῆς Αὐρηλίας).—Ἄλλ' ἤδη ἤγγικεν ἡ ὥρα τῶν ἔργων. Ἡ φρουρὰ τῶν Παρισίων συνεν-

νοεῖται μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Λείγερς, ὅπως, ἐνῶ οὗτος προβαίνει ἵνα διανοίξῃ τὴν πρὸς Παρισίους ὁδὸν, ἐκείνη δι' ἐξόδου ἰσχυρᾶς ἐπιληφθῇ τοῦ δυσκολωτάτου ἔργου τῆς διασπάσεως τῆς γραμμῆς τῶν πολιορκητῶν. Ὑπολογιζομένου τοῦ χρόνου, ὁ μὲν d' Aureilles ἄρχεται τῆς ἐπιθέσεως τὴν 28 Νοεμβρίου κατὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῶν Γερμανῶν, ἵνα μὲ τὸ κέντρον αὐτοῦ προβῇ τὴν εὐθεῖαν διὰ Etampes πρὸς Παρισίους, ἢ δὲ φρουρὰ τῶν Παρισίων ἐξέρχεται τῶν φρουρῶν ὑπὸ τὸν Ducrot καὶ διέρχεται τὸν Marne τὴν 30 Νοεμβρίου· ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἐκεῖτε Σαξόνων καὶ Βυρτεμβεργίων, κυριεύει χωρία τινὰ, ἀλλὰ σταματᾷ ἀπέναντι τοῦ προσδραμόντος ἐχθροῦ, καὶ εἰς μάτην περιμείνασα τὸν στρατὸν τοῦ Λείγερς μέχρι τῆς 4 Δεκεμβρίου, ἀναγκάζεται ἐν ἀπελπισίᾳ τῆς ἀποτυχίας νὰ ἀναδιαβῇ ἐπὶ τὰ ὀπισθεν τὸν ποταμόν. Ὁ στρατὸς τοῦ Λείγερς δὲν ἐδυνήθη νὰ προβῇ, τὰ δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα στρατιωτικὰ ἔργα ἐπήνεγκον τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐκ νέου ἀνάκτησιν τῆς Αὐρηλίας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἔργων τῆς φρουρᾶς τῶν Παρισίων ἐν οἰκείῳ τόπῳ ὁ λόγος, ἥδη δὲ ἀναγράφομεν τὰ περὶ τὸν Λείγερρα συμβεβηκότα.

Ὁ ἀρχαγὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ d' Aureilles de Paladin, κατόπιν μικρῶν τινῶν ἀψιμαχιῶν, κατορθώσας νὰ συγκεντρώσῃ ἐπιδεξίως τὰς δυνάμεις αὐτοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐπετέθη τὴν 28 Νοεμβρίου κατὰ τοῦ 10ου πρωσσικοῦ σώματος, ἀποτελοῦντος τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ Φρεδερίκου Καρόλου, καὶ κατέχοντος τὰς περὶ τὴν Montargis θέσεις. Οἱ Γερμανοὶ, ἀπολέσαντες περὶ τοὺς 1000, ἐξώσθησαν τῶν χωρίων Ladon καὶ Mezier καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν Beaune-la-Rolande(1),

(1) Ἡ Beaune-la-Rolande κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ τῆς Montargis πρὸς Παρισίους διὰ τῆς Malesherbes ΝΔ τῆς Fonteneblau.

κατελιπόντες εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων ἐν πυροβόλον καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλ' ἐχεῖ ἔστησαν. Ἡ μάχη ἐπανελήφθη ζωηρότερον, καὶ οἱ Γάλλοι ἐνίκων ἐκ νέου, ἂν μὴ ὁ Φρεδερίκος Κάρολος ἔσπευδεν ἐγκαίρως μετὰ μεσημβρίαν εἰς βοήθειαν, καὶ ἠνάγκασε τοὺς Γάλλους εἰς ὑποχώρησιν.

Ἡ μάχη αὕτη τῆς Beaune-la-Rolande ἐσταμάτησε μὲν τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τῶν Γάλλων, δὲν ἔσχεν ὁμως ἀποτελέσματα καταστρεπτικά, ὡς ἐκήρυξαν αὐτὰ οἱ Γερμανοί, διότι δύο ἡμέρας κατόπιν ὁ αὐτὸς στρατὸς τοῦ Λεΐγνρος ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ἐπιτυχίας τινὰς κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ πτέρυγα ἐπὶ διαφόρων σημείων κατὰ τὴν 1ην Δεκεμβρίου. Καὶ ὁμως τὰς σμικρὰς ταύτας ἐπιτυχίας τὰς ἀπώλεσαν οἱ Γάλλοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 2 Δεκεμβρίου, ὅποτε ἔλαβον χώραν δύο συγκρούσεις εὐτυχεῖς ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν, μεταξὺ Janville καὶ Artenay, δυτικῶς τοῦ πρὸς Παρισίους σιδηροδρόμου. Αἱ συγκρούσεις αὗται εἶναι ἡ μὲν πρὸς Orgères κατὰ τοῦ 16ου γαλλικοῦ σώματος, ἡ δὲ πρὸς τὴν Poupry κατὰ τοῦ 15ου, καθ' ἃς τὸ μὲν πρῶτον ἀπώθησαν οἱ Γερμανοὶ πέραν τῆς Loigny πρὸς τὴν Terminières, τὸ δ' ἕτερον μέχρι σχεδὸν τῆς Artenay. Διὰ τῶν δύο τούτων ἡττῶν οἱ Γάλλοι ἐστερήθησαν μέρους τοῦ ἐδάφους, ὅπερ εἶχον κερδίσει τὴν 1ην Δεκεμβρίου (1).

Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐλάμβανον χώραν, τὸ κέντρον τοῦ γερμανι-

(1) Ἡ Orgères κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Chateaudan πρὸς Janville καὶ Tougy, ἀπέχει δὲ 20 χιλ. ΝΔ ταύτης, καὶ σχεδὸν ἄλλο τόσον ΒΔ. τῆς Artenay

Ἡ Loigny κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Αὐρηλίας πρὸς τὴν Orgères 4 χιλ. ἀπὸ ταύτης καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου τῆς Terminières, ἦν οἱ Γερμανοὶ κατεῖχον τὴν 30. Νοεμβρίου.

Ἡ Poupry εἶναι 3 χιλ. ΔΝ τῆς Artenay.

νικοῦ στρατοῦ ἐκέρδιζε τὴν 3 Δεκεμβρίου τὰς εἰς Chevilly καὶ Chilleur νίκας κατὰ τῶν Γάλλων (1).

Κατ' εἰδήσεις γερμανικὰς, φαίνεται ὅτι ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις τοῦ Δεκεμβρίου τὸ ἐν τῷ κέντρῳ σῶμα τοῦ Von-der-Tann ὑπέστη σπουδαίας ζημίας, καὶ ὅτι τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Φρεδερίκον Κάρολον νὰ παραιτηθῇ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ προσπαθῆσθαι νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὰς πτέρυγας τῶν Γάλλων, οὕτω δὲ συγκεντρῶσας πλείστας δυνάμεις πρὸς τὸ κέντρον ἔδωκε τὴν κατὰ τοῦ κέντρου τῶν Γάλλων προσβολὴν ἔμπροσθεν τοῦ δάσους τῆς Αὐρηλίας, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε μετὰ τῆς γενομένης τὴν 3 Δεκεμβρίου μάχης ἡ κυρίευσις τῆς Αὐρηλίας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν (3 Δεκεμβρίου) ὁ Φρεδερίκος Κάρολος, μὴ χάνων τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ἐξηκολούθησε συμφῶνως μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐπιθετικὴν αὐτοῦ πορείαν· μετ' ἀγῶνας δὲ διημέρους ἐκυρίευσεν τὸν σταθμὸν τῆς Αὐρηλίας καὶ τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὴν δ' ἐπαύριον (5 Δεκεμβρίου) κατέλαβε τὴν πόλιν τῆς Αὐρηλίας, ἣν κατὰ τὴν προηγουμένην νύκτα ἐξεκένωσεν ὁ Γάλλος στρατηγός, κατόπιν ἀπειλῆς τῶν Γερμανῶν περὶ βομβαρδισμοῦ τῆς πόλεως.

Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐξεδηλώθη παλιμβουλία τις τοῦ d' Aureilles οὐχὶ σπανία, ἀλλὰ καὶ περίεργος. Ἀναγκασθεῖς διὰ τῶν προηγουμένων ἡττῶν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας, ὑπεχώρει ἐν πληρεστάτῃ τάξει, ἀντιμετωπίζων διαρκῶς τὸν ἐχθρὸν καὶ

(1) Καὶ αἱ δύο αὗται θέσεις εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ δάσους τῆς Αὐρηλίας, ἀμοιβαίως ἀλλήλων ἀπέχουσαι κατὰ 25 χιλ. Ἡ μὲν πρώτη κεῖται 9 χιλ. νοτίως τῆς Artenay ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Αὐρηλίας, ἡ δ' ἕτέρα ἀπέχει κατὰ 15 χιλ. τῆς Pithiviers ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πάλαιος ταύτης πρὸς τὴν Αὐρηλίαν.

μαχόμενος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐφάνη κατ' ἀρχὰς ὅτι ἤθελε νὰ διαφιλονεικήσῃ τὴν κατοχὴν τῆς Αὐρηλίας. Μετὰ τὴν εἰς Αὐρηλίαν προσέγγισιν τοῦ ἐχθροῦ εἰδοποίησε τὴν εἰς Tours τοπικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἀναγκάζεται νὰ καταλίπῃ ταύτην. Ἡ κυβέρνησις τὸ μὲν λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν αὐτῆς τὴν ἠθικὴν σπουδαιότητα τῆς ἀπολέμου ἐγκαταλείψεως τῆς πόλεως ταύτης, τὸ δὲ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ περαιτέρω πρόοδος τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ διάβασις τοῦ Λείγηρος ἤθελεν ἔχει συνεπείας καὶ δι' αὐτὴν τὴν διαμονὴν τῆς κυβερνήσεως ἐν Tours καὶ ἄλλας στρατιωτικὰς συνεπείας, παρήγγειλεν αὐτῷ ὅτι τὸν ἀφίγει ἐλεύθερον εἰς τὰς ἐνεργείας του, καὶ περ ἐπιθυμοῦσα τὴν παντὶ σθένει ὑπεράσπισιν τῆς Αὐρηλίας. Ὁ στρατηγὸς d' Aueilles, ὅστις τὸ πρῶτον εἰδοποιεῖ τὴν ἀποχώρησιν, εἰδοποιεῖ πάλιν ὅτι ἐμμενεῖ εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως, καὶ ὅμως, ἐνῶ πορεύεται πρὸς τὰ ἐκεῖ ἐκ Tours ὁ Gambetta, ἵνα συνεργασθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὁ d' Aureilles μεταλλάσσει γνώμην, καὶ ὑποχωρεῖ ἀφίγων ἐκεῖσε ὡς ἀπλὴν ὀπισθοφυλακὴν του μικρὰς δυνάμεις, ὧν ὁ στρατηγὸς, ὡς ἄνω εἴρηται, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ καὶ οὕτως τὴν πόλιν τὴν νύκτα τῆς 4 περὶ τὴν 5 Δεκεμβρίου.

Συνεπεία τῶν διαφορῶν τούτων μαχῶν, μεθ' ἃς ἐπῆλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατάληψις τῆς Αὐρηλίας καὶ ἡ πρὸς νότον ὑποχώρησις τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος, τὸ 18ον καὶ 2ον γαλλικὸν σῶμα, ἀποτελοῦντα τὸ δεξιὸν αὐτοῦ, εὐρέθησαν ἀποκεχωρισμένα περὶ τὴν Montargis.

Ἴδου ἡ Πρωσικὴ ἐπίσημος ἐκθεσις τῶν μαχῶν τούτων·

«Ὁ γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Λείγηρος ἦτο παρατεταγμένος εἰς μακρὰν ἐσθίαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Orgères ἄχρι τοῦ Montargis. Ἡ παράταξις αὕτη ἐξελέχθη προδήλως, ὅπως προληφθῇ ἐνδεχομένη τις παράκαμψις ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου, ὁ στρατηγὸς Παλαδὴν, διαιρέσας οὕτω τὰς δυνάμεις

του, ὑπέπεσεν εἰς ἕτερον σφάλμα. Τὸ στρατηγικῶς ὀρθὸν σύστημα θὰ ἦτον ἡ ὅσον ἔνεστι στενοτέρα συγκέντρωσις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Τῆ 28. νοεμβρίου τὸ 2ον γαλλικὸν σῶμα ἠττήθη, παρὰ τὸ χωρίον Beame-la-Rolande ὑπὸ τοῦ 10ου ἡμῶν σώματος (στρατηγὸς Φοαχτρέτς), τῆ συμπράξει τῆς 5ης μεραρχίας (στρατηγὸς Στυλπνάγελ). Ἡ ἐβρωμένη αὕτη ἀπόκρουσις τῆς ἐχθρικῆς προσβολῆς ἠνάγκασε τῆ 29. καὶ 30. νοεμβρίου τοὺς Γάλλους νὰ καλέσωσιν εἰς ἐπικουρίαν τὸ 18ον σῶμα· οὐχ ἤττον, κατὰ τὰς δύο ἐκείνας ἡμέρας, ἡ ἀριστερὰ ἡμῶν πτέρυξ, ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ 10ου σώματος, οὐδεμίαν συνῆψεν ἀξίαν λόγου συμπλοκὴν, ἐξαιρουμένων μικρῶν τινων ἀκροβολισμῶν.

Τῆ 30. νοεμβρίου ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου, διοικῶν τὴν 47ην καὶ 22αν μεραρχίαν καὶ τὸ 1ον βαυαρικὸν σῶμα, ἠνώθη μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον πρίγκιπα Φριδερίκον Κάρολον δευτέρας στρατιάς· τὸ 9ον δὲ σῶμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μανσταῖν μετετέθη πρὸς τὰ ἀριστερὰ, εἰς Pithiviers. Τῆ 1. δεκεμβρίου ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου προσέθετο μεγάλην τινὰ κατόπτεισιν τῆς δεξιᾶς τῶν Γάλλων πτέρυγος, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς προέλαθεν αὐτὸν καὶ προέβη εἰς ὑπάντησίν του ἐπὶ τῆς λεωφόρου τοῦ Chartres. Πᾶσαν τὴν ὁρμὴν τῆς γαλλικῆς προσβολῆς ὑπέστη τὸ πρῶτον βαυαρικὸν σῶμα, ἀποκρουσθὲν βορειοδυτικῶς πέραν τοῦ Loigny. Ἐκεῖ ἔστη ὁ ἐχθρὸς. Ἄλλ' ἡ ἐπιτυχία, ἣν κατήγαγεν, ἦν ἐπιτυχία μιᾶς ἡμέρας. Τὴν ἐπαύριον ὁ μέγας δούξ, συγκεντρῶσας τὸν στρατὸν του, προσέβαλε τὰς ὑπὸ τῶν Γάλλων πρὸ μικροῦ κυριευθείσας θέσεις. Τὸ Loigny ἀνεκτίθη, οἱ Γάλλοι ἀπεκρούσθησαν, ἡ δὲ 47η μεραρχία ἐξηκολούθησε τὴν καταδίωξιν. Ταυτοχρόνως δύο μεραρχίαι τοῦ 16ου γαλλικοῦ σώματος ὤδυσαν ἐξ Ἄρτεναί πρὸς βορρᾶν καὶ ἐφθασαν ἄχρι Oison καὶ Sruy. Μαθὼν τηλεγραφικῶς τὴν εἰδησιν ταύτην, ὁ ἀρχιστράτηγος πρίγκιψ Φριδερίκος Κάρολος ἀπέστειλε πρὸς τὰ χωρία ἐκεῖνα τὴν 6ην μεραρχίαν τοῦ ἵππικοῦ καὶ τὰς προφυλακὰς τοῦ 9ου σώματος. Ἄλλὰ πρὶν ἢ ἔτι παραταχῶσι τὰ στρατεύματα ἐκεῖνα εἰς μάχην, οἱ Γάλλοι ὑπεχώρησαν αὐθις ἐκουσίως πρὸς τὴν Ἄρτεναί. Ἐν γένει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἐχθρὸς ἐφαίνετο σκοπεύων νὰ προσβάλῃ τὸν στρατὸν τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου, διότι καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ πτέρυγα ἑτέρα μεραρχία τοῦ 16ου γαλλικοῦ σώματος προῦχώρησεν ἐξ Ἄρτεναί πέρα τοῦ Rourgy· ἐκεῖ ὅμως ἀπήντησεν εὐσταθῆ ἀντίπαλον, τὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βίτιχ 22αν με-

ραρχίαν. ἦτις, ὀρμίσασα κατὰ τῶν Γάλλων, ἀπέκρουσεν αὐτοὺς αὐθις ἄχρι τοῦ Roure. Οὕτω, τῇ 2 δεκεμβρίου, ὁ μέγας δούξ προέβη νικηφόρος εἰς δύο διαφόρους διευθύνσεις. Ἄλλ' ἡ κυρία τοῦ ἐχθροῦ δύναμις ἦτο παρατεταγμένη ἐνώπιον τῆς Αὐρηλίας· διὰ τῶν δεξιῶν δὲ κινήσεων τῶν ἡμετέρων σωμάτων, δύο γαλλικὰ σώματα, τὸ 18ον καὶ τὸ 2ον, εὐρισκόμενα παρὰ τὸ Montargis, ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ, ὅστις ταυτοχρόνως ἔπαυσε συγκοινωνῶν καὶ μετὰ τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Γαλλίᾳ συνηθροισμένων πολυαριθμοτέρων δυνάμεων. Μετὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς ταύτας ἐργασίας ἀπεφασίσθη νὰ προσβληθῶσι τῇ 3. δεκεμβρίου ἀπὸ κοινοῦ αἱ ἐνώπιον τῆς Αὐρηλίας ἐχθρικαὶ θέσεις.

Τῇ 3. δεκεμβρίου, περὶ τὴν ἐβδόμην πρωϊνὴν ὥραν, ὁ ἀρχιστράτηγος ἀπῆλθεν εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ 9ου σώματος· εὐθὺς δὲ μετέπειτα ἢ 48 μεραρχία κατήρξατο τῆς προσβολῆς, ἐκυρίευσεν τὸ χωρίον Anas, κατέλαβε τὸ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐκκενωθὲν Ἄρτεναί καὶ συνεκρότησε, χιλιομέτρᾳ τινα περαιτέρω, παρὰ τινα μύλον, πεισματώδη συμπλοκὴν. Ὁ ἐχθρὸς, ὀχυρωθεὶς αὐτόθι, ὑπερήσπισεν πεισματωδῶς τὴν θέσιν κατὰ τοῦ 85ου συντάγματος. Ἄλλ' ἔτι πεισματωδέστερον ἠγωνίσθησαν οἱ γενναῖοι μαχηταὶ τοῦ Ὀλοσάιν, ἐξώσαντες ἐπὶ τέλους τὸν ἐχθρὸν ἐκ τοῦ ἀνεμομύλου καὶ προχωρήσαντες, ἐν μέσῳ ἀπαύστου ἀκροβολιστικῆς μάχης, ἄχρι τοῦ Chevilly. Ὅτε ἔφθασαν αὐτόθι, ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου εἶχεν ἤδη κυριεύσει τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ὅπερ ἦν ἡ κλεῖς τοῦ δάσους τῆς Αὐρηλίας καὶ τῆς ὅλης ἐχθρικῆς παρατάξεως. Τὸ ἑσπέρας τῆς 3. δεκεμβρίου ἡ μὲν ἄκρα τοῦ δάσους ἦτον ἤδη εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας· οὕτω δὲ αἱ τρεῖς ἡμῶν φάλαγγες εὐρίσκοντο σχεδὸν εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, διότι καὶ τὸ 3ον ἡμῶν σῶμα, καταλαβὼν διάφορα ὠχυρωμένα χωρία, εἶχε φθάσει ἄχρι τοῦ χωρίου Τουρὺ, ὅπερ εἶχεν ὀρισθῆ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου ὡς τέρμα. Ἀπόσπασμά τι τοῦ 9ου σώματος, ὅπερ ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν Voie de César, ἔφθασε μόνον ἄχρι τοῦ χωρίου Crotes, διότι ὁ πύργος Saint-Germain-le Grand μετὰ λίθινα αὐτοῦ τείχη εἶχεν ὀχυρωθῆ ὡς φρούριον. Τὸ 10ον σῶμα, παραταχθὲν εἰς Neuville, εἶχεν ἀποκρούσει τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ δάσος.

Μετὰ τὰ ἐκπληκτικῶς εὐτυχῆ ἀποτελέσματα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ ἀρχιστράτηγος ἐπανῆλθεν εἰς Ἄρτεναί, ἐνθα εἶχε στήσει τὸ στρατηγεῖόν του. Τὰ στρατεύματα διενυκτέρευον εἰς τὰς θέσεις των. Ἡ νύξ ἦτο παγερά· τὴν ἐπαύριον (4 δεκεμβρίου), ἀπὸ πρωΐας, ἐξηκολούθησεν

ἡ προσβολή. Τὸ 9ον σῶμα, οὐ ἐν μέσῳ ἀπῆλθε, περὶ τὰ ἐξημερώματα, ὁ πρίγκηψ Φριδερίκος Κάρολος, προὐχώρησεν ἐναντίον σφοδροῦ πυρὸς ἐκ τοῦ δάσους. Τὸ Β' τάγμα τοῦ 85ου συντάγματος συνῆψε πεισματώδη μάχην, λόχοι δὲ τινες τοῦ Α' τάγματος ἐκυρίευσαν ἐπαύλεις τινὰς ἐγγὺς τοῦ δάσους. Ὁ στρατηγὸς Βλουμεντάλ, εἰσορμήσας εἰς τὸ δάσος ἄχρι τοῦ λόφου τοῦ Cercottes, προσέβαλεν ἐξβρωμένως καὶ μετὰ μεγάλης γενναϊότητος τὴν ὄχυρὰν ἐκείνην θέσιν, ἣν ὑπερήσπισεν τὸ 15ον γαλλικὸν σῶμα. Ἡ συγκροτηθεῖσα μάχη ὑπῆρξε πεισματωδῆς· οἱ δὲ Γάλλοι ἀντέταξαν εἰς τὰς πρωσσικὰς ἐφόδους κρατερὰν ἀντίστασιν. Ἄλλ' αἱ προσβολαὶ τῶν ἡμετέρων, ἰδίως τῆς 36ης ὑπομεραρχίας, ἦσαν τοσοῦτον ἐπίμονοι καὶ ἀκάθεκτοι, ὥστε ἐπὶ τέλους ὁ ἐχθρὸς παρήτησε τὰς θέσεις του, καταλιπὼν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὰ τηλεθόλα τῶν ὀχυρωμάτων του. Ἡ ἄλωσις τοῦ Cercottes ὑπῆρξε τὸ λαμπρότατον ἐπισόδιον τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ καρπὸς τῆς ἀπαραμύλλου διαγωγῆς τοῦ 9ου σώματος, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μανσάιν. Ἐνῶ ἡ 35ῃ ταξιαρχία ἐμάχητο εἰς Cercottes, ἡ 36ῃ προὐχώρει πέρα τοῦ Saint Lie, ἐνθα εὔρε τὰς ὁδοὺς διατετηρημένας ὑπὸ ἰσχυρῶν ὀδοφραγμάτων. Εἰς τὴν δεξιὰν ἡμῶν πτέρυγα, ὁ μέγας δούξ, προχωρῶν ἐπὶ τῶν λεωφόρων τοῦ Chartres καὶ τοῦ Chateaudun, ἀπέκρουσε βαθμηδὸν τὸν ἐχθρὸν πρὸς τὴν Αὐρηλίαν. Αὐτόθι εὔρε καὶ ἡ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Ἀλβέρτον (πατέρα) μεραρχία τοῦ ἰππικοῦ εὐκαιρίαν νὰ ἐκτελέσῃ λαμπρὰς τινὰς ἐφόδους. Εἰς τὴν ἀριστερὰν ἡμῶν πτέρυγα τὸ 3ον σῶμα, μικρὰν ἀπαντήσαν ἀντίστασιν, προὐχώρησεν ἐκ Λουρὺ εἰς Saint Loup. Οὕτω τὸ ἑσπέρας τὰ στρατεύματα ἡμῶν ἴσταντο πρὸς δυσμὰς, πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Αὐρηλίας· εἰς δὲ τοὺς Γάλλους μίᾳ καὶ μόνῃ ὑπελείπετο ὁδὸς πρὸς ὑποχώρησιν, ἡ πρὸς νότον, ἣν καὶ ἐτρέπησαν τὴν νύκτα τῆς 4 πρὸς τὴν 5 δεκεμβρίου. Τῇ 4 δεκεμβρίου, περὶ τὰ ἐξημερώματα, εἰσῆλθεν εἰς Αὐρηλίαν ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου, βραδύτερον δὲ τὸ 9ον καὶ 3ον σῶμα. Πάραυτα κατελήφθησαν αἱ δύο ἐπὶ τοῦ Λείγης γέφυραι καὶ ἀπεστάλη τὸ ἰππικὸν μετὰ τῆς προφυλακῆς τοῦ 9ου σώματος πρὸς καταδίωξιν τοῦ ὑποχωροῦντος ἐχθροῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλωτῶν αὐξάνει ἀνὰ πᾶσαν ὥραν. Τὸ ἑσπέρας τῆς 5. δεκεμβρίου συνεποσοῦντο εἰς 16,000. Οὕτως ἀνεκτίθη νικηφόρος ὑπὸ τῆς δευτέρας στρατιᾶς ἡ Αὐρηλία. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 5. δεκεμβρίου εἰσῆλθεν ὡς νικητῆς εἰς τὴν πόλιν ὁ πρίγκηψ Φριδερίκος Κάρολος. («Ἡμέρα»)

γ) Από τῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κυριεύσεως τῆς Αὐρη-
 λίας μέχρι τῆς περὶ τὴν *le Mans* υποχωρήσεως τῶν Γάλ-
 λων (ἀπὸ 5. μέχρι τέλους Δεκεμβρίου).—Μετὰ τὴν κυριεύ-
 σιν τῆς Αὐρηλίας οἱ Γερμανοὶ ἠκολούθησαν τὴν πορείαν αὐ-
 τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Γαλλίας διὰ τριῶν ὁδῶν. Ἡ δεξιὰ αὐ-
 τῶν πτέρυξ, ὑπὸ τὸν μέγαν δούκα τοῦ Μεκλεμβούργου, πα-
 ρηκολούθησε τοὺς Γάλλους κατερχομένους τὴν δεξιάν τοῦ Λεί-
 γηρος ὄχθην· τὸ κέντρον, συνιστάμενον κυρίως ἀπὸ ἵππικόν,
 διελθὼν τὸν ποταμὸν ἄνωθι τῆς Αὐρηλίας, προεχώρησεν ἐπὶ
 τῆς ὁδοῦ τῆς *Vierzon*· τέλος τὸ ἀριστερὸν αὐτῶν προήλασε
 κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν Γάλλων.

Ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου, ὀδεύων πρὸς *Beaugen-
 cy*, ἀπήντησε πρὸς δυσμὰς τῆς κωμοπόλεως *Meung* γαλ-
 λικὸν σῶμα συγκεῖμενον ἐκ 17 περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἡ
 17η μεραρχία, ἀποτελοῦσα τὴν προφυλακὴν τῶν Γερμανῶν,
 ἤρξατο τῆς μάχης, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς Γάλ-
 λους ἐκ τῶν θέσεών των. Ὁ μέγας δούξ ἐκάλεσεν εἰς ἐπικου-
 ρίαν τὸ 1ον Βαυαρικὸν σῶμα μετὰ πολυαριθμοῦ πυροβολικοῦ,
 ἡ δὲ μάχη παρετάθη μετέωρος μέχρις ἡλίου δύσεως, ὅποτε
 οἱ Γάλλοι ὑπεχώρησαν βῆμα πρὸς βῆμα, πολλὰς τοῖς ἐχθροῖς
 ἐπενεγκόντες ζημίας. Τὴν ἐπαύριον (8 Δεκεμβρίου) ἡ μάχη
 ἐπανελήφθη γενικωτέρα. Ἐκ μέρους μὲν τῶν Γάλλων συμμε-
 τέσχον τὸ 15ον, 16ον, καὶ 17ον σῶμα, ἐκ δὲ τῶν Γερμα-
 νῶν σύμπασα ἡ ὑπὸ τὸν μέγαν δούκα τοῦ Μεκλεμβούργου
 στρατιά. Οἱ Γάλλοι ἐπολέμησαν αὐθις γενναίως, οὐχ ἤττον
 ὅμως ἡ δεξιὰ αὐτῶν πτέρυξ ὑπεχώρησε, καὶ οὕτως οἱ
 Γερμανοὶ ἠδυνήθησαν νὰ καταλαβῶσιν ἀλληλοδιαδόχως τὰ
 χωρία *Cravant*, *Massar*, *Villorceaux*, καὶ ἐπὶ τέλους τὴν
Beaugency, ἀλλ' ἡ ἀριστερὰ τῶν Γάλλων πτέρυξ, κατέ-
 χουσα τὸ δάσος *Marchenoir*, ἀντέταξεν εἰς τὰς ἐφό-

δους τῶν Γερμανῶν ἀκατάβλητον ἀντίστασιν, καὶ διετήρησεν
 ἄχρι τέλους τὰς θέσεις τῆς. Αἱ ἐκατέρωθεν ἀπώλειαι ὑπῆρ-
 ξαν ὀδυνηραί· τὸ δὲ Βαυαρικὸν μάλιστα σῶμα ἐδεκατίσθη. Ἐν
 ταῖς συγκρούσεσι ταύταις οἱ Γάλλοι ἀπώλεσαν ἐκτὸς τῶν νε-
 κρῶν πλέον τῶν 1,600 αἰχμαλώτων καὶ 6 πυροβόλα. Ἡ
 μάχη ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἐπαύριον (9. Δεκεμβρίου), ἔμει-
 νεν ὅμως πάλιν ἀναποφάσιτος· οὐχ ἤττον ὅμως οἱ Γερμανοὶ
 προὔχωρουν ἀπαύστως, ἀλλὰ βῆμα πρὸς βῆμα ποτίζοντες τὴν
 γῆν δι' ἀφθόνου αἵματος. Πεισματωδέστατος ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν
 εἰς τὸ δάσος τοῦ *Marchenoir*, ὅπερ ἐπὶ τέλους ἔμεινεν εἰς
 χεῖρας τῶν Γερμανῶν, ἀλλ' ἀφοῦ οἱ Γάλλοι, οἱ κατέχοντες
 αὐτὸ, ὑπεχώρησαν ἐν τάξει. Μετὰ τὴν τριήμερον ταύτην μά-
 χην ἐνόμισαν ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς στρα-
 τιώτας μίαν ἡμέραν ἀναπαύσεως, ὅπως συνέλθωσιν ὀλίγον ἐκ
 τῶν κόπων καὶ τῶν κακουχιῶν· ἀλλ' οἱ Γάλλοι δὲν ἄφησαν
 αὐτοὺς ἐλευθέρους, ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν τὴν ἐπαύριον (10
 Δεκεμβρίου). Οὕτως ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀπὸ πρώτης προσέ-
 βαλε καρτερικῶς τὰς γερμανικὰς θέσεις, βοηθούμενος ὑπὸ
 ἀρίστου καὶ πολυαριθμοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ μάχη διήρκεσεν
 ἄχρις ἑσπέρας, ἀλλ' ὅμως οὐδέτερος τῶν δύο στρατῶν ἠδυ-
 νήθη νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν ἀντίπαλόν του, ἢ καὶ νὰ τὸν
 ἀναγκάσῃ εἰς ὑποχώρησιν. Ὅτε ἐπῆλθεν ἡ νύξ χωρίζουσα
 τοὺς μαχομένους, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκοντο ἔτι
 ἀντιμέτωποι, ὑπετίθετο δὲ ὅτι τῇ ἐπαύριον (11 Δεκεμβρίου)
 ἔμελλε νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ἀλληλοσφραγία. Ἄλλ' ἐνῶ οἱ Γερμα-
 νοὶ περιέμενον τὴν ἐπαύριον ἐάν προσβολήν, ὁ ὑπὸ τὸν *Chanzy*
 στρατὸς τῶν Γάλλων κατέλειπε διὰ νυκτὸς τὰς ὑπ' αὐτοῦ
 κατεχομένας θέσεις, καὶ κατώρθωσε νὰ υποχωρήσῃ ἀπαρα-
 τήρητος, ὁ δὲ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου, ἀπολέσας αἰ-
 φνης τοῦ ἐχθροῦ τὰ ἔγχη, εὐρέθη λίαν περιπεπλεγμένος ὡς

πρὸς τὴν διεύθυνσιν, ἣν ὄφειλε νὰ τραπῇ. Πιστεύσας τέλος ὅτι οἱ Γάλλοι ὑπεχώρουν πρὸς Blois, ἵνα ὑπεραπίσωσι τὴν εἰς Tours ἄγουσα ὁδὸν, διευθύνθη αὐτόσε. Ἄλλ', ἐνῶ οἱ Γερμανοὶ εἰσῆρχοντο ἀμαχητὶ ἐν Blois τὴν 13 Δεκεμβρίου, ὁ ὑπὸ τὸν Chanzy γαλλικὸς στρατὸς, στραφεὶς βορειοδυτικῶς, ὤδευεν ἐν τάχει καὶ σχεδὸν ἀνενόχλητος πρὸς τὴν πόλιν le Mans (1).

(1) Συνεπεία τῆς ἥττης τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατάληψις τῆς Ἀδρηλίας (5 Δεκεμβρίου) καὶ τῆς συστάσεως ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέτασιν τῶν αἰτίων τῆς ἥττης ταύτης τοῦ στρατηγοῦ d' Aureilles, δι' ὅπερ οὗτος παρητήθη τῆς ἀρχιστρατηγίας, πρὸς δὲ καὶ συνεπεία τῆς ἐξ ὅλων τούτων καθολικῆς ἀποχωρήσεως τοῦ δεξιοῦ τοῦ πρώτου γαλλικοῦ τοῦ Λείγηνος στρατοῦ, ἡ ἐν Tours τοπικὴ γαλλικὴ Κυβέρνησις διήρσεσεν τὸν στρατὸν τοῦ Λείγηνος εἰς δύο διακεκριμένας στρατιάς· καὶ τὴν μὲν 1ην ἔθετο ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βούρβαχην, μετακληθέντα ἀπὸ τοῦ Βορβᾶ, τὴν δὲ 2αν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Chanzy.

Ἡ 1η γαλλικὴ στρατιὰ συνεκροτήθη ἐκ τοῦ 18ου σώματος (Βιλλιότ), τοῦ 19ου (Βαρβᾶλ) καὶ τοῦ 20ου (Κρουζᾶτ), ἡ δὲ 2α ἐκ τοῦ 15ου (Palliers), τοῦ 16ου (ὑποναύαρχος Ζωριγυβιρὺ), τοῦ 17ου (Κολόμβ) καὶ τοῦ 21ου (Ζωρές).

Τοῦτο μαθὼν ὁ Φριδερίκος Κάρολος, διήρσεσεν καὶ οὗτος τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς δύο. Καὶ ὁ μὲν μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου ἔσχε τὴν διοίκησιν τῆς 17ης καὶ 22ας μεραρχίας, τοῦ 1ου Βαυαρικοῦ σώματος καὶ τριῶν μεραρχιῶν τοῦ ἵππικοῦ, μεθ' ὧν καὶ διεξήλθε τοὺς ἀγῶνας τῆς 7, 8, 9 καὶ 10 Δεκεμβρίου, ὁ δὲ πρίγκιψ Φριδερίκος Κάρολος ἔλαβε τὴν ἄμεσον διοίκησιν τοῦ 3ου, 9ου καὶ 10ου πρωσσικοῦ σώματος καὶ δύο μεραρχιῶν τοῦ ἵππικοῦ.

Ἡ τοπικὴ γαλλικὴ κυβέρνησις, κατόπιν τῶν ἀποτυχιῶν τῶν γαλλικῶν ὀπλων, καὶ ὅπως παράσχη πλεῖονα εὐχέρειαν εἰς τὰς νεοδιοργανισμένας στρατιάς, κατέλιπε τὴν ἄλλως τε ἐπικίνδυνον καταστάσασαν Tours, μετένεγκούσα τὴν ἑδρὰν αὐτῆς ἐπὶ νοτιότερον εἰς Bordeaux τὴν 9 Δεκεμβρίου.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐνεργειῶν τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Γερμανῶν ἢ τῆς ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκα τοῦ Μεκλεμβούργου στρατιάς. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μεταξὺ τοῦ λοιποῦ τῶν Γερμανῶν ὑπὸ τὸν Φρεδερίκον Κάρολον, ἀποτελοῦν τὸ κέντρον καὶ ἀριστερόν τῆς ὅλης περὶ τὸν Λείγηνον στρατιάς αὐτῶν, προὔχωρει ἐπὶ τὰ πρόσω· καὶ τὸ μὲν κέντρον, ὡς ἄνω εἴρηται, διήλθε τὸν ποταμὸν ἄνωθι τῆς Αὐρηλίας καὶ ἔλαβε τὴν διὰ τῆς Salbris πρὸς Vierzon ὁδὸν, ἐνθα καὶ εἰσῆλθε τὴν 15 Δεκεμβρίου, ἐκτοπίσαντες ταυτοχρόνως τοὺς Γάλλους ἀπὸ Chambort καὶ Monthivault, ἡ δὲ δεξιὰ πτέρυξ παρηκολούθησε τὴν ἀριστερὰν τοῦ πρώην τοῦ Λείγηνος στρατοῦ (νῦν δὲ 2ας στρατιάς ὑπὸ τὸν Βούρβαχην), ὅστις, ἠτήθηθις ὑπὸ τῆς πρωτοπορείας τοῦ 3ου σώματος τῶν Γερμανῶν εἰς Sally καὶ Jargeau, εἶτα δὲ εἰς Neuvy (1), ὑποχώρησεν καὶ ἀφίκετο τὴν 8 Δεκεμβρίου εἰς Briare. Καταφθάσας τέλος ὁ Βούρβαχης καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῆς 1ης στρατιάς, ἤρξατο τῆς συγκεντρώσεως αὐτῆς περὶ τὴν Bourges, Gien, Briare, διὰ δὲ τῶν ὑπ' αὐτὸν αὐξουμένων διηνεκῶς δυνάμεων καθιστᾶ ἀμφίβολον τὴν θέσιν τῆς ὑπὸ τὸν Φρεδερίκον Κάρολον δυνάμεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ περὶ τὴν le Mans συγκεντρούμενος στρατὸς ὑπὸ τὸν Chanzy μέλλει νὰ κρατήσῃ μετέωρον τὸν ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκα τοῦ Μεκλεμβούργου στρατὸν, οὗτινος ἐπιτραπέιτω ἡμῖν νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν μετὰ τὴν εἰς Blois εἰσοδὸν τοῦ τὴν 31 Δεκεμβρίου, περὶ ἧς εἴρηται ἤδη.

Ἄργα ἐνόησεν ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου τὴν ἀπάτην αὐτοῦ· ἀναστείλας δὲ τὴν πρὸς Tours πορείαν του, ἐτράπη

(1) Ἡ Neuvy κεῖται ΝΑ τῆς Αὐρηλίας καὶ ἀπέχει αὐτῆς κατὰ 15 χιλόμετρα, ὅσον καὶ ἡ Salbris πρὸς Ν. καὶ κατὰ 5 χιλόμε. ἀπὸ Gien.

επίσης βορειοδυτικῶς, βαδίζων ἐπὶ τὰ ἔχνη τῶν Γάλλων, μετὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς τῶν ὁποίων συνεκρούσθησαν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Κατὰ τὴν πρὸς le Mans πορείαν ὁ ὑπὸ τὸν μέγαν δουκά τοῦ Μεκλεμβούργου στρατὸς ἐβαδίσει διὰ τριῶν ὁδῶν· καὶ τὸ μὲν δεξιὸν ἔλαβε τὰς ἀπὸ Chateaudun ὁδοὺς, τὸ δὲ κέντρον τὰς διὰ τῆς Epuisay καὶ St Calais, τὸ δ' ἀριστερὸν διὰ τοῦ Chateau-Renault.

Αἱ κεντρικαὶ φάλαγγες τῶν Γερμανῶν, ἀρξάμεναι πρῶτα τὴν πορείαν των, κατέφθασαν τὴν 14ην καὶ 15ην Δεκεμβρίου διὰ τῶν πρωτοπορειῶν αὐτῶν τὰς γαλλικὰς ὀπισθοφυλακὰς, καὶ συνεκρότησαν ἀσημάντους τινὰς συμπλοκὰς περὶ τὴν Fredeval, τὴν δὲ 17ην Δεκεμβρίου, χωροῦσαι πάντοτε ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ νικήσασαι τοὺς Γάλλους εἰς Drouai, μετὰ μικρὰν ἀψιμαχίαν κατέλαβον τὸ χωρίον Epuisay, προσβαλόντες ἅπαντες τὴν 18ην τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῶν Γάλλων, ἀείποτε ἀποχωροῦσαν.

Ἐνῶ δὲ ταῦτα διεπράττοντο, ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν Γερμανῶν, χωροῦσα ἐπὶ τὰ πρόσω, ἐμάχητο τὴν 17ην Δεκεμβρίου, καὶ ἐνίκα τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῶν Γάλλων εἰς Puislay καὶ Fontenelle (1). Ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου μετὰ πείσμονα ἀντίστασιν κατέλαβε τὴν 16ην Δεκεμβρίου τὴν Vendôme· ἀρξάμενη δὲ τὴν πορείαν αὐτῆς τὴν 19ην Δεκεμβρίου καὶ προελαύνουσα εἰς τρόπον, ὥστε νὰ περιλάβῃ ἐντὸς τῆς ὅλης πορείας τοῦ στρατοῦ τὸ ἄκρον ἀρι-

(1) Ἡ Drouai κεῖται ἀνατολικῶς τοῦ Chateaudun κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς le Mans. Ἡ Epuisay εἶναι χωρίον ἐπὶ τῆς ἀπὸ Αὐρηλλας (Orleans) εὐθείας ὁδοῦ πρὸς τὴν le Mans, 20 χιλ. ἀπέχον ἀπὸ Marée καὶ Fredeval· ἡ Puislay καὶ Fontenelle εἶναι χωρία 20 χιλιομ. δυτικῶς τῆς Chateaudun, ἡ δὲ Chateau-Renault κεῖται 25 χιλιομ. νοτίως τῆς Vendôme, εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ ταύτης εἰς Tours ὁδοῦ.

στερὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ Chanzy συνήνητσε τοὺς Γάλλους τὴν 22 Δεκεμβρίου εἰς Monnaie (1), ὅπου ὁ στρατηγὸς Voigts-Rhets ἀπώθησεν αὐτοὺς μέχρι τοῦ Notre-Dame d'Oe, κείμενον σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Monnaie εἰς Tours ὁδοῦ. Τὰ γερμανικὰ ταῦτα στρατεύματα ἀφίκοντο οὕτω τὴν 24 Δεκεμβρίου ἔμπροσθεν τῆς Tours ἐπὶ λόφου ἐπισκοποῦντος τὴν γέφυραν, τὴν ἐνοῦσαν τὴν πόλιν μὲ τὴν δεξιάν τοῦ Λείγηνρος ὄχθην, ἀλλ' ὅμως δὲν κατέλαβον τὴν πόλιν, ἀποσυρθέντες πρὸς Chateau-Renault μετὰ τινὰς πυροβολισμοὺς, ῥιφθέντας πρὸς ἐκφόβισιν.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου, παρακολουθῶν τὰ ἔχνη τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Chanzy στρατοῦ βαίνει πρὸς τὴν le Mans, ἐνθα ὁ Γάλλος στρατηγὸς, ἐξαπατήσας αὐτὸν τὴν 11ην Δεκεμβρίου, καταφθάνει τὴν 22αν τοῦ ἰδίου μηνός.

Ἡ εἰς le Mans συγκέντρωσις τῆς 2ας στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Chanzy καὶ ἡ περὶ τὴν Bourges τῆς 1ης ὑπὸ τὸν Βούρβαχην εἶναι ἀξιόλογον στρατηγικὸν ἔργον. Ἐκατέρα τῶν στρατιῶν τούτων, μετροῦσα πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν διὰ τῶν διηνεκῶς ἀποστελλομένων αὐταῖς ἐπικουριῶν, καθίσταται τὸ φόβητρον τῶν γερμανικῶν δυνάμεων, αἵτινες, πρὸς οἰανδῆποτε καὶ ἂν κλίνωσι, καθὸ ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν εὕρισκόμεναι, κινδυνεύουσι νὰ καταληφθῶσιν ἐκ τῶν ὀπισθεν ὑπὸ τῆς ἐτέρας. Ἡ κατάστασις αὕτη, ἥκιστα εὐνοϊκὴ τοῖς Πρώσσοις, εἶναι τοιαύτη, ὥστε μόνον διὰ δύο μέσων δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι τοῦ διλήμματος· ἡ πρῆπει διὰ ταχυτάτης κινήσεως δλόκληρος ὁ γερμανικὸς τοῦ Λείγηνρος στρατὸς συγκεντροῦμενος νὰ δράμῃ

(1) Monnaie, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Vendôme καὶ Chateau-Rolande, πρὸς τὴν Tours, ἀπέχον ταύτης 16 χιλιομέτρων.

κατὰ μιᾶς τῶν γαλλικῶν στρατιῶν, νὰ τὴν πολεμήσῃ, γὰ τὴν κατασυντρίψῃ, πρὶν ἢ ἡ ἑτέρα προλάβῃ νὰ κινήθῃ, ἢ ἄρσῃλει νὰ περιμένῃ ὑπὸ τῆς τύχης τὴν ἐκ μιᾶς τῶν γαλλικῶν στρατιῶν ἀπελευθέρωσίν του, ἵνα ἐλευθέρως ἐργασθῇ κατὰ τῆς ἑτέρας. Ὅπως κατανοηθῇ τὸ καθ' ἡμᾶς ὄρθον τῶν σκέψεων τούτων, ἀρκεῖ νὰ εἴψωμεν βλέμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου, καὶ θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἐμπολέμων δυνάμεων ἀποτελεῖ ἐν Z, οὗτινος αἱ δύο κεφαλαὶ ἀνήκουσι τοῖς Γάλλοις εἰς le Mans καὶ Bourges, τὸ δὲ διάμεσον τοῖς Γερμανοῖς σημειωτέον προσέτι, ὅτι διὰ τῆς εἰς le Mans καὶ Bourges συγκεντρώσεως τῶν γαλλικῶν στρατιῶν προκύπτει κίνδυνος ἐνδεχομένης πρὸς Παρισίους γαλλικῆς ἐπίδρομης, τοῦ μὲν Chanzy δυναμένου νὰ προβῇ πρὸς τὸ δυτικόν, τοῦ δὲ Βούρβαχῃ πρὸς τὰ νότια τῶν πολιορκητῶν τῆς πρωτεύουσος τῆς Γαλλίας. Ἐνῶ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ ὁ μὲν ὑπὸ τὸν μέγαν δούκα τοῦ Μεκλεμβούργου ἵσταται ἀντιμέτωπος τῆς 2ας στρατιᾶς τῶν Γάλλων, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Φρεδερίκον Κάρολον, καταλαβὼν τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λείγηρος καὶ Cher χώραν, κατέχει θέσεις εἰς Vierjon, Romorantin, Montrichard, Chambort, Blois κ.τ.λ, καὶ φαίνεται κατ' ἀρχὰς παραφυλάττων τὰς κινήσεις τῆς 1ης στρατιᾶς ἢ καὶ σκοπεύων νὰ προβῇ πρὸς νότον πέραν τῆς Vierjon· ἀλλ' ἀφοῦ, καθ' ἡμᾶς, διεφάνη ἡ θέσις τῶν δύο γαλλικῶν στρατιῶν, ἐξ ἧς ἠδύνατο νὰ παρακινδυνεύσῃ ἢ πολιορκία τῶν Παρισίων, ἤλλαξε σχέδιον, καὶ ἐπομένως ὅλος ὁ γερμανικὸς στρατὸς στραφεὶς ἐπὶ τὰ ὀπίσω ἔλαβε θέσιν μεταξὺ Λείγηρος καὶ Παρισίων, οἰονεὶ ἀμυντικῆν, τοῦ Φρεδερίκου Καρόλου μεταφέροντος τὸ ἐπιτελεῖον αὐτοῦ ἀπὸ Blois εἰς Αὐρηλιάν. Οὕτως ὁ γερμανικὸς στρατὸς, καταλαβὼν θέσεις ἐκτεινομένας μεταξὺ Αὐρηλιάς, Vendôme καὶ Chartres, εὐρίσκειται μεταξὺ τῆς 2ας καὶ 1ης γαλλικῆς

στρατιᾶς, αἵτινες ἔλαβον καὶ τὴν προσωνομίαν, ἢ μὲν 2α τοῦ Δυτικοῦ στρατοῦ, ἢ δὲ 1η τοῦ Ἀνατολικοῦ. Καὶ ὁ μὲν Φρεδερίκος Κάρολος μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν μέγαν δούκα τοῦ Μεκλεμβούργου στρατοῦ ὑπολογίζει δυνάμεις περὶ τὰς 120,000 ἐκ σωμάτων 4^{1/2}, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Chanzy καὶ Βούρβαχῃ γαλλικὸς ἀριθμεῖ μὲ τὰς διηνεκῶς προσερχομένας ἐπικουρίας περὶ τὰς 180 χιλιάδας.

Μετὰ τινῶν ἡμερῶν ἀπραξίαν διαφαίνεται σχέδιον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, κυρίως τοῦ ὑπὸ τὸν Chanzy, περὶ ἐπιθετικοῦ κινήματος. Τῶνόντι εἰς τὰ τέλη Νοεμβρίου ἄρχεται οὗτος κινούμενος ἀπὸ δυσμῶν κατὰ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, συνεπῶς δὲ ἐπῆλθον διαδοχικαί τινες συγκρούσεις, ὧν τὸ θετικὸν ὅμως ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν. Τὴν 31 Δεκεμβρίου ὁ γάλλος στρατηγὸς Jouffroi μετὰ μιᾶς μεραρχίας προσέβαλεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Loire τὴν 20ην πρωσικὴν μεραρχίαν, καὶ ἐκυρίευσε θέσεις τινὰς ἐνώπιον τῆς Vendôme, τὴν δὲ ἐπαύριον, 1ην Ἰανουαρίου, ἀπόσπασμα ἀτάκτων ἱππέων Ἀλγεριανῶν προσβαλὼν ἀπέκρουσε παρὰ τὸ χωρίον Longpère τὰς προφυλακὰς τῶν Γερμανῶν, τῇ δὲ 2. Ἰανουαρίου συνεχροτήθησαν ἑτεραί τινες ἀσήμαντοι ἀψιμαχίαι, ἀποδεικνύουσαι ὅτι οἱ δύο στρατοὶ εὐρίσκοντο ἐγγύτατα ἀλλήλων.

Ἐνῶ δ' οὕτως ἡ ὑπὸ τὸν Chanzy δυτικὴ γαλλικὴ στρατιᾶ, καταλιποῦσα τὴν le Mans, ἤρξατο κατὰ μέτωπον τὴν προσβολὴν, ἢ ὑπὸ τὸν Βούρβαχῃ ἀνατολικὴ στρατιᾶ φαίνεται νοτιῶθεν κινουμένη πρὸς τὴν Αὐρηλιάν, τὴν δὲ 31. Δεκεμβρίου ἀπόσπασμα τῆς μεραρχίας τῶν Ἑσσιῶν (ἐν σύνταγμα πεζικοῦ, ἐν ἱππικοῦ καὶ μία κανονοσοιχία) συνεχρούσθη παρὰ τὸ χωρίον Bonny μετὰ δυνάμεων τοῦ Βούρβαχῃ. Ἡ συμπλοκὴ αὕτη ὑπῆρξεν ἀναποράσιτος· ἀτυχῶς ὅμως, ἐνῶ ἡ κίνησις αὕτη

έθεωρήθη κατ' αρχάς επιθετική, ἦτο πράγματι προφυλακτική, θέλουσα νὰ καλύψῃ τὴν ἐκ τῶν πεδίων τοῦ Λείγηνος ἐσπευμένην ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βούρβαχην, ὅστις ἠτήσατο καὶ ἔλαθεν ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν ἐνεργείας· γραφεῖς δὲ ἐκ Nevers, ὅπου εὑρίσκετο συγκεντρούμενος, ἐπορεύετο πρὸς ἀνατολάς, ὅπως προσβάλλῃ ἐκ τοῦ πλαγίου τὸν στρατηγὸν Werder, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Γαριβάλδης καὶ ὁ στρατηγὸς Cremer ἔμελλον νὰ τὸν προσβάλωσι νοτιόθεν. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀνατολικοῦ στρατοῦ ἐν οἰκίῳ τόπῳ τὰ καθέκαστα, ἤδη μεταβαίνομεν ἐνθα ἐργάζεται ὁ ὑπὸ τὸν Chanzy στρατός.

δ) Ἡττα τοῦ δυτικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ κυρίως τῆς *le Mans* ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.—Ὁ Φρεδερίκος Κάρολος, εἴτε ἐγκαίρως μαθὼν τὴν πρὸς τὰ ἀνατολικά τῆς Γαλλίας ἐσπευμένην ἀναχώρησιν τοῦ Βούρβαχην, εἴτε διότι ἐπροτίμησεν, ἀντὶ νὰ περιμένη τὸν Chanzy, ὡς καλῆτερον τὸ νὰ τὸν ἀντικρούσῃ, ἀπεφάτισε νὰ τὸν προσβάλλῃ. Οὕτω λοιπὸν τῆ 6. Ἰανουαρίου αἱ προφυλακαὶ του, καταλιποῦσαι τὴν πόλιν Vendôme, συνητήθησαν εἰς Saint-Cyr, ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Λουάρ, μετὰ τῶν γαλλικῶν προφυλακῶν. Κατ' ἀρχάς οἱ Γάλλοι ὑπεχώρησαν, βραδύτερον ὅμως, λαβόντες ἰσχυρὰς ἐπικουρίας, δύο σώματα σχεδὸν πλήρη, ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Κουρτέν καὶ Ζουφρουά, κατώρθωσαν ν' ἀνακτήσωσι τινὰς ἐκ τῶν ἀπολεσθεισῶν θέσεων. Περὶ λύχνων ἀφὰς ἡ μάχη ἐκυμαίνετο ἐπιἀμφίβροπος. Ἐνῶ εἰς τὴν μίαν πτέρυγα ὁ στρατηγὸς Κουρτέν ἀπέκρουε τοὺς Πρώσσους, εἰς τὸ ἕτερον κέρασ ὁ στρατηγὸς Ζαφρουά ἠναγκάζετο νὰ ὑπενδῶσῃ. Τῆ 7. Ἰανουαρίου οἱ Γερμανοὶ, καίπερ πεισματώδη πανταχοῦ ἀπαντῶντες ἀντίστασιν, ἐξηκολούθησαν χωροῦντες πρὸς τὰ πρόσω. Ἡ δεξιὰ αὐτῶν πτέρυξ κατέλαβε τὴν πολίχνην Nogent le Rotrou· τὸ δὲ κέντρον

(10ον σῶμα ἐξ Ἀννοβέρου) καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ἐκυρίευσαν τὰ χωρία Sarge, Savigny καὶ la Chartre. Τῆ 8. Ἰανουαρίου, μετ' ἀσημάντους τινὰς συμπλοκάς, αἱ γερμανικαὶ προφυλακαὶ προῦχώρησαν πέρα τῆς πολίχνης· Saint-Calais. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ στρατηγὸς Chanzy, ὑποχωρῶν ἐν τάξει, προσεπάθει νὰ συγκεντρώσῃ τὰς δυνάμεις του, ὅ ὅλα σώματα, ὅπως συγκροτήσῃ ὀριστικὴν τινα μάχην εἰς τὰς περὶ τὴν *le Mans* ὄχυράς θέσεις. Καὶ ὄντως τῆ 10. Ἰανουαρίου ἀπὸ πρῶτας τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς *le Mans* κείμενα χωρία κατέστησαν θέατρον φοβερῆς σφαγῆς. Ἐκαστον αὐτῶν ἐκυριεύθη πολλάκις ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Γάλλων. Πεισματωδεστάτην ἀντίστασιν ἀντίεταξαν ἰδίως οἱ Γάλλοι εἰς τὸ χωρίον Changè, τὸ κέντρον τῶν γαλλικῶν θέσεων, ὅπερ ἡ μεραρχία Ρίβελ ὑπερήσπισεν ἐξ ὅλας ὥρας κατὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐφόδων τῶν Πρώσσων. Τέλος, περὶ λύχνων ἀφὰς, καὶ ἡ θέσις αὕτη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ τότε ἡ γαλλικὴ παράταξις ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. 1 τηλεβόλον, 3 μυδραλιοβόλοι καὶ δισχίλιοι αἰχμάλωτοι ὑπῆρξαν τὰ διὰ μεγάλων θυσιῶν ἀγορασθέντα λάφυρα τοῦ νικητοῦ. Αἱ γερμανικαὶ προφυλακαὶ, καταδιώκουσαι τὸν ὑποχωροῦντα Chanzy, ἔφθασαν ἐγγὺς τῆς πόλεως *le Mans*, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μίλις μιλίου. Ἄλλ' ὁ γαλλικὸς στρατός, καὶ περ ἠττηθεὶς, δὲν εἶχεν ἀπολέσει τὸ θάρρος. Τοῦτο ἀπεδείχθη εὐθὺς τὴν ἐπαύριον. Τῆ 11. Ἰανουαρίου, ἐνῶ ὁ πρίγκηψ Φριδερίκος Κάρολος ἤλπιζε πλέον ὅτι δὲν θ' ἀπαντήσῃ σπουδαίαν ἀντίστασιν, εὗρεν ἐνώπιόν του σύμπαντα τὸν στρατὸν τοῦ Chanzy, κατέχοντα τὰ περίχωρα τῆς *le Mans* καὶ ἔτοιμον πρὸς νέους ἀγῶνας. Ἀπὸ πρῶτας συνεκρούσθησαν ἐκατέρωθεν 180,000 ἀνδρῶν. Ὁ ὑποναύαρχος Ζωρεγυβερύ, ἀρχηγὸς τοῦ 16ου σώματος, ὑπερήσπισε γενναίως τὴν ἀριστερὰν ὄχθην

τοῦ ποταμίου Huisnes. Ὁ στρατηγὸς Κολόμβος, ἀρχηγὸς τοῦ 17ου σώματος, ἐπολέμησεν ἕξ ὅλας ὥρας μετ' ἀπογνώσεως ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου Ἀβούρ. Ὁ στρατηγὸς Γουζάρ, διοικῶν τοὺς γενναίους ἐθνοφύλακας τῆς Βρετανίας, ἐπετέθη πολυτάκτικα κατὰ τῶν Πρώστων. Ἀλλ' ἀπ' ἐτέρου εἰς Chanze ὁ στρατηγὸς Ζουφρουά, οὗ τὰ στρατεύματα ἦσαν κατάκοπα ἐκ τῶν προηγουμένων μαχῶν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, ἡ δὲ μεραρχία Roguebrune, κατέχουσα τὴν πρὸς τὸ Parigne ὁδὸν, κατεκόπη. Ἐπὶ τέλους τὸ χωρίον Champagne, θέσις σπουδαιοτάτη, κλειὸς τῆς γαλλικῆς παρατάξεως, καὶ ὁ πύργος τοῦ Arche, ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Πρώστων, καὶ ἡ νύξ εἴρετοὺς Γάλλους ὑποχωροῦντας. Οἱ Γερμανοὶ ἐκυρίευσαν 7 τηλεβόλα, 4 μυδραλιοβόλους καὶ συνέλαβον 5,000 αἰχμαλώτους. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γάλλων ὑπῆρξαν φοβεραί· καὶ οἱ Γερμανοὶ δ' ὁμολογοῦσιν ὅτι αἱ ἴδιαι αὐτῶν ἀπώλειαι εἶναι σπουδαῖαι.

Ἀλλὰ καίπερ τῶν Γάλλων ἀναγκασθέντων εἰς ὑποχώρησιν ἀπὸ τῶν κατεχομένων παρ' αὐτῶν θέσεων, καίπερ τοῦ γαλλικοῦ σώματος, ὅπερ ἦτο μεταξὺ Λείγερως καὶ Loir, ἀποκοπέντος, ἡ θέσις τῶν Γάλλων δὲν ἦτο ἐτι ἐπικίνδυνος· διότι περὶ τὴν le Mans δὲν εἶχον ἀπολέσει οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς, ἡ δὲ συγκοινωνία μετὰ τοῦ ἀποκοπέντος ἠδύνατο αὐθις νὰ ἀποκατασταθῇ, ἂν τοῦτο ὑπεχώρει ἐπὶ μικρόν.

Περὶ λύχνων ἀφάς, οἱ Πρωῖσοι ὑπεχώρησαν εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν θέσεις, καθ' ὅλα δὲ τὰ φαινόμενα ἡ μάχη ἐμελλε νὰ ἐπαναληφθῇ τὴν ἐπαύριον. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς δὲν περιέμεινεν ἐπὶ τοσοῦτον. Περὶ μέσας νύκτας οἱ κάτοικοι τῆς le Mans ἀφυπνίσθησαν ὑπὸ αἰφνιδίου κανονοβολισμοῦ. Ἴδου τί εἶχε συμβῆ. Ὁ ἐχθρὸς ἐπετέθη ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν στρατευμάτων, ἅτινα ἐφρούρουσαν τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ

Huisne ὑψώματα καὶ συνέδεον τὰς δύο γαλλικὰς πτέρυγας. Ἡ θέσις ἐκείνη ἦτο λίαν ἐπίκαιρος· κατεῖχτο δὲ ὑπὸ ἐθνοφυλάκων. Ἡ σφοδρὰ καὶ ἀπροσδόκητος προσβολὴ τοῦ πρωσσικοῦ πυροβολικοῦ κατετάραξεν ἀξιωματικούς τε καὶ στρατιώτας. Οἱ περίτρομοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ οὐδέμιαν ἠδύναντο νὰ δώσωσι διαταγὴν· οἱ δὲ στρατιῶται, ἐγκαταλελειμμένοι εἰς ἑαυτοὺς, δὲν ἐγίνωσκον τί νὰ πράξωσιν. Ἀπεφασίσαν λοιπὸν νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ ἐφθασαν φεύγοντες εἰς τὴν πόλιν, ἐνθα ἔσπειραν τὸν τρόμον. Μετὰ πολὺὸρον ἀνάπαυσιν, οἱ φυγάδες ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ παρετάχθησαν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἐξημέρῳ, τότε δὲ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς θέσεως Tuillerie ἦν ἀνεπανόρθωτος, καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο ἐκεῖθεν νὰ παρακάμψῃ τὰς γαλλικὰς θέσεις καὶ νὰ προσβάλῃ αὐτὰς ἐκ τῶν ὀπισθεν. Συγκροτηθέντος εὐθὺς πολεμικοῦ συμβουλίου, ἀπεφασίσθη εὐθὺς ἡ ὑποχώρησις. Ἡ πρώτη διήλθεν ἐν μέσῳ ποικίλων συγκινήσεων. Ἐνῶ τὰ διάφορα σώματα ὑπεχώρουσαν πρὸς δυσμὰς τῆς le Mans, τὰ βαρῆα ναυτικὰ τηλεβόλα τοῦ Chanzy διηύθυνον ζωηρὸν πῦρ κατὰ τῶν Πρώστων καὶ παρεκώλυον οὕτω τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν των. Ἐν τῇ πόλει ἐπεκράτει ἀπερίγραπτος ταραχὴ. Οἱ κώδωνες ἐστήμαινον, ἡ ἐθνοφυλακὴ συνηθοίετο, χιλιάδες δὲ τραυματιῶν μετεφέροντο εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, ὅπως παρακολουθήσωσι τὰ ὑποχωροῦντα στρατεύματα. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔπεσαν ἐπὶ τῆς πόλεως αἱ πρῶται ἐχθρικαὶ σφαῖραι περὶ τὰς 3 δὲ μ. μ. ἀνεχώρησεν ἐκ le Mans ἡ τελευταία σιδηροδρομικὴ συνοδία. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ αὐταὶ αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως ἐγένοντο θέατρον μάχης. Οἱ ἐθνοφύλακες, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ ἀποσπάσματός τινος ναυτῶν, ἐπετέθησαν διὰ τῆς λόγῃς κατὰ τῶν Πρώστων καὶ ἐπροξένησαν αὐτοῖς μεγάλας ζημίας.

Ὁ πανικός οὗτος τῶν ἐθνοφυλάκων θεωρεῖται καὶ ὑπ' αὐ-
τοῦ τοῦ Chanzy ὡς ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία τῆς καταστροφῆς
τῶν σχεδίων αὐτοῦ καὶ τῆς κενώσεως τῆς le Mans, ἣν οἱ
Γερμανοὶ κατέλαβον τὴν 13. Δεκεμβρίου, ὥστε ἐδέσθη καὶ ἐν
ἡμερησίᾳ διαταγῇ πρὸς τὸν στρατὸν ν' ἀναγράφῃ τὸ γεγονός,
ὅπως ἔταξι φέρωσι τὸ στίγμα οἱ αὐτουργοὶ καὶ παραίτιοι τῆς
δυστυχίας. Ἴδου ἡ διαταγὴ αὕτη:

«Μετὰ τὰς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Οὐίνου καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Λουάρ,
ἄχρι τῶν περιχώρων τῆς Vendôme, συγκροτηθείσας μάχας καὶ μετὰ
τὰς περὶ τὴν πόλιν le Mans ἐπιτυχίας κατὰ τὴν μάχην τῆς 11 Ἰανουα-
ρίου, ὅτε ἀντέστητε ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς ἡμετέρας παρατάξεως
κατὰ τῶν ἠνωμένων στρατιῶν τοῦ πρίγκηπος Φριδερίκου Καρόλου καὶ
τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Με κλεμβούργου, αἰσχρὰ δειλία καὶ ἀνεξήγητος
πανικός φόβος ἐπήνεγκον αἴφνης τὴν ἐγκατάλειψιν σπουδαίων τινῶν
θέσεων, διακυβεύσασαν τὴν ἀσφάλειαν πάντων. Καὶ τοι ἐδόθησαν πά-
ραυτα αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαί, δὲν ἐγένετο ἔντονός τις προσπάθεια πρὸς
ἀνάγκησιν τῶν ἀπολεθεισῶν θέσεων· οὕτω δὲ ἠναγκάσθημεν νὰ ἐκ-
κενώσωμεν τὴν le Mans. Ἡ Γαλλία ἔχει ἐςραμμένα τὰ βλέμματα πρὸς
τὴν δευτέραν στρατιάν. Μὴ διστάσητε πλέον. Ὁ χειμὼν εἶναι ὀρμιῦς,
αἱ κακουχίαι εἶναι μεγάλαι, αἱ στερήσεις ἄπαυστοι. Ἄλλ' ἡ πατρίς
πάσχει· ἐὰν δὲ ὑπερτάτη τις προσπάθεια δύναται νὰ τὴν σώσῃ, τίς θὰ
διστάσῃ; Ἄλλως τε δὲ, μάθετε ὅτι καὶ ἡ ὑμετέρα σωτηρία ἐγκεῖται
ἐν τῇ ἀντιστάσει, οὐχὶ ἐν τῇ ὑποχωρήσει. Ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐπιτεθῇ κατὰ
τῶν ἡμετέρων θέσεων. Ὁφείλετε ν' ἀντιτάξητε εὐθαρσῶς ἀντίστασιν καὶ
νὰ τὸν καταστρέψητε. Συσπειρωθῆτε περὶ τοὺς ὑμετέρους ἀρχηγούς, καὶ
ἀποδείξατε ὅτι εἰσθε πάντοτε οἱ στρατιῶται τοῦ Colmiers, τοῦ Vilerion,
τοῦ Josnes καὶ τῆς Vendôme.»

Ἡ ἤτιτα τοῦ δυτικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ τριήμερῳ περὶ
τὴν le Mans μάχῃ ὑπῆρξεν ὀριστικὴ καὶ ἀνεπανόρθωτος. Μετὰ
τὴν ἐκκένωσιν τῆς le Mans, ὁ ἠττηθεὶς στρατὸς διηρέθη εἰς δύο
μεγάλα τμήματα. Τὸ πολὺ αὐτοῦ μέρος, ὑπὸ τὸν Chanzy, ὑπο-
χωρεῖ πρὸς βορρᾶν, πρὸς τὴν πόλιν Aleson· ἐν δὲ σῶμα πρὸς
δυσμάς, πρὸς τὸ Laval. Ὁ πρίγκηψ Φριδερίκος Κάρολος κα-

ταδιώκει συντόμως τὸν ὑποχωροῦντα ἐχθρὸν, μὴ δίδων αὐτῷ
καιρὸν νὰ συνέλθῃ καὶ ν' ἀναδιοργανισθῇ. Τῇ 14. Ἰανουαρίου,
ἡ μεραρχία τοῦ στρατηγοῦ Σμιθ κατέφθασεν εἰς Barry τὴν
ὀπισθοφυλακὴν τῶν Γάλλων, συγκειμένην ἐκ μιᾶς μεραρχίας.
Μετὰ μικρὰν συμπλοκὴν οἱ Γάλλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν,
ἀπολέσαντες 400 αἰχμαλώτους. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκυριεύθη
σχεδὸν ἀμαχητὶ τὸ ὄχυρὸν στρατόπεδον τοῦ Coulie,, ἐνθα οἱ
Πρωσσοὶ εὗρον μεγάλην ποσότητα ὄπλων, πελεμεφοδίων καὶ
ζωοτροφιῶν. Τῇ 15. καὶ 16. Ἰανουαρίου ἡ καταδίωξις ἐξη-
κολούθησε μετὰ ζέσεως· τὴν δὲ νύκτα τῆς 16. Ἰανουαρίου ἡ
προφυλακὴ τῶν Γερμανῶν εἰσήλασεν εἰς Aleson. Ἐν συνόλῳ,
ἀπὸ τῆς ἑκτῆς ἄχρι τῆς δεκάτης ἑκτῆς Ἰανουαρίου περιήλθον
εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν 22,000 ἄτρωτοι αἰχμαῶτοι, 19
κανόνια, 2 σημαῖαι, 1000 ἄμαξαι πλήρεις προμηθειῶν καὶ πο-
λυάριθμα ὄπλα καὶ πολεμεφόδια. Τὰς ἀπωλείας τῶν Γερμα-
νῶν ὑπολογίζουσι τὰ γερμανικὰ δελτία εἰς 177 ἀξιωματικούς
καὶ 3203 στρατιώτας. Αἱ ζημίαι αὗται εἶναι μικραὶ ὡς πρὸς
τὸ μέγεθος τῆς ἐπιτυχίας.

Ἄλλ' ὁ Σανζῆς, καίπερ ἠττηθεὶς, καίπερ ἀποτυχῶν τοῦ
σχεδίου αὐτοῦ περὶ σωτηρίας τῶν Παρισίων διὰ τῆς ἀκάρπου
ἐκστρατείας του, ἧτις ἤρξατο τὴν 31. Δεκεμβρ. καὶ ἀπέληξεν
εἰς τὴν κένωσιν τῆς le Mans καὶ τὴν κατόπιν ὑπεχώρησιν, δὲν
ἀπεθαρρύνθη, ἀλλὰ στήσας περὶ τὴν 20. Ἰανουαρίου 1871 τὸ
στρατηγεῖον αὐτοῦ εἰς Vitre, ἀνοργανίζει τὸν στρατὸν αὐτοῦ,
πρὸς δὲ διηνεκῶς πέμπονται νέαι ἐπικουραὶ, καὶ αὐξάνει τὸ
πυροβολικὸν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὅμως δὲν ἐμελλε νὰ δοκιμάσῃ ἐκ
νέου τὴν τύχην τῶν ὄπλων, καθότι οἱ Παρίσιοι, κατόπιν τῆς
ἀποτυχίας τῆς ἐξόδου τὴν 19. Ἰανουαρίου καὶ τῆς στάσεως
τῆς 21ης καὶ 22ας, ἤρξαντο τὴν διαπραγματεύειν τῆς ἀνα-
κωχῆς, ἧτις ἀπέληξεν εἰς τὴν εἰρήνην.

*Δ. Τὰ κατὰ τὰ νοτιοανατολικά τῆς Γαλλίας
στρατιωτικά ἔργα.*

Εἰς τὸ τέταρτον ἡμῶν ἄρθρον εἶδομεν, ὅτι ὁ στρατός τῶν Βαδαιῶν, ἐργαζόμενος εἰς τὴν Ἀλσατίαν, τὰ Βόσγια καὶ τοὺς νοτιαιτέρους αὐτῶν νομούς, ἐξεπολιόρκησε τὸ Στρασβοῦργον καὶ τὸ Schelstadt, ὅτι ἐκάθαρε τὰ Βόσγια ὄρη καὶ ἀπέκρουσε πρὸς τὴν Besançon τοὺς Γάλλους, τοὺς διαφιλονεικῆσαντας αὐτῶ τὴν πρὸς νότον πορείαν. Τέλος ὅτι τὴν 31. Ὀκτωβρίου κατέλαβον μετὰ μάχην καὶ αὐτὴν τὴν Dijon. Καὶ κατὰ μὲν τὴν Ἀλσατίαν παρέμεινεν ὁ στρατηγὸς Treskow, κατὰ δὲ τὰ μέρη τῆς Dijon ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ (14ον σῶμα) στρατηγὸς Werder.

Ὁ στρατηγὸς Treskow, ἀναλαβὼν τὴν κατοχὴν τῆς ὅλης Ἀλσατίας, ὥφειλε νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον N. Brisach καὶ τὴν Belfort, ὅπως γενῆ κύριος αὐτῆς. Οὕτω διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τὴν 2. Νοεμβρίου ἤρξατο ἐπιθετικῶν πυροβολισμῶν κατὰ τῆς N. Brisach καὶ τοῦ παρακειμένου μικροῦ φρουρίου (μιᾶς τῶν ὑπερασπιστριῶν ταύτης) Mortier, αἵτινες τέλος παρεδόθησαν διὰ συνθήκης, ἡ μὲν Mortier τὴν 7. Νοεμβρίου, ἡ δὲ ἑτέρα τὴν 10ην, ἐν ἧ ἠγμάλωτίσαν 5,000 ἄνδρας καὶ 100 πυροβόλα· αὐτὸς δὲ ὁ Treskow ὤδευσε πρὸς νότον εἰς πολιορκίαν τῆς Belfort (1).

(1) Τὸ φρούριον Belfort κεῖται ἐν τῇ ὁμωνύμῃ κλεισιῶρειᾳ (la trouée de Belfort), ἣτις ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Jura καὶ τῶν Βοσγίων, δι' ἧς διέρχονται ὅλαι αἱ συγκοινωνίαι πρὸς τὴν νότιον Γαλλίαν. Τὸ φρούριον Belfort καὶ ἡ Montbéliard ἐπικρατοῦσι τοῦ χάσματος τούτου. Καὶ ἡ μὲν Montbéliard εἶναι πόλις ἀνοικτὴ, ἔχει ὅμως Chateau κατέχον σπουδαίαν στρατηγικὴν θέσιν καὶ καταστὰν περίφημον εἰς τοὺς πολέμους τοῦ δουκὸς τῆς Λωρραίνης κατὰ τῆς Ἑλβετίας, ἡ δὲ Belfort εἶναι πράγματι ἰσχυρὸν περικεχαρῶν ἰσχυρὸν στρατόπεδον, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ μέχρι

οὕτως, καθαρίας τὴν μεταξὺ Belfort καὶ Colmar χώραν μετ' ἀγῶνας λαβόντας χώραν πρὸς σκοπευτὰς ἐλευθέρους, οὓς κατώρθωσε ν' ἀπομακρύνῃ, νικήσας δὲ τοὺς κινήτους ἐθνοφύλακας τὴν 2. Νοεμβρίου περὶ τὴν Rougemont καὶ τὴν Betit-Magny (1), ἤρξατο τὴν κύκλωσιν τῆς Belfort, ἣτις ἀπετελέσθη τὴν 9. Νοεμβρίου μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατάληψιν τῆς Montbéliard, ἧς τινος ἀμείσως ἐξώπλισαν καὶ ὠχύρωσαν καλῶς οὗτοι τὸ chateau (2).

Καταλαβόντες τέλος τὴν 13. Νοεμβρίου οἱ Γερμανοὶ τὴν Isle-sur-le-Doubs καὶ τὴν Clerval μετὰ τινὰς συμπλοκάς πρὸς κινήτους ἐθνοφύλακας τραπέντας πρὸς νότον, ἔμειναν οἱ τὴν Belfort περιβαλόντες ἐλεύθεροι πρὸς ἀποτελέσειν τῆς πολιορκίας αὐτῆς, καθόσον αἱ γαλλικαὶ δυνάμεις, ἀνίσχυραι οὔσαι καὶ πρὸς τὴν Besançon καταφυγοῦσαι, δὲν ἐπαρουσίαζον ἐφεξῆς σπουδαῖον ἐμπόδιον.

Καὶ ταῦτα μὲν καθόσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ τὴν Ἀλσατίαν.

τῶν 50,000 ἀνδρῶν. Κατὰ τὸ 1847 προσέθετο εἰς τὴν καλῶς ὠχυρωμένην ταύτην θέσιν δύο ἀποκεχωρισμένα ὄχυρά la Motte καὶ la Jottice, καθέτως ἐπὶ τῆς ἀπὸ Colmar φερομένης ὁδοῦ· ἔκτοτε δὲ οἱ κυκλικῶς περιβάλλοντες τὸ κέντρον τοῦτο λόφοι ἐστέφθησαν με' ἕτερα μεμονωμένα ἔργα.

Ἰσχυρὰ καὶ ἐπίμονος ἐνέργεια τῶν κατὰ τὴν Belfort στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς καθιστῶσι σπουδαιότατον τὸ μέρος τοῦτο ἐμπόδιον εἰς ἐχθρικὰς ἐπιχειρήσεις, διευθυνομένας ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου κατὰ τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς νοτίου Γαλλίας.

(1) Τούτων ἡ μὲν πρώτη κεῖται νοτιῶς τῆς Massevaux καὶ BA τῆς Belfort, ἡ δ' ἑτέρα εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Belfort εἰς Altkirch γραμμῆς, ἀλλ' ὀλίγον τι νοτιαιῶς.

(2) Οὕτε τὸ μέγρον, οὔτε ἡ ἑπαυλις, οὔτε ὁ πύργος ἐκφράζουσι καλῶς τὴν σημασίαν τοῦ Chateau· πιθανὸν ἀρμολιωτέρα μετάφρασις τῆς λέξεως ταύτης νὰ εἶναι πύργος μεσαιωνικός.

Πρὸς δὲ τὴν κεντρικὴν Γαλλίαν, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατάληψιν τῆς Dijon (31. Ὀκτωβρίου), ὁ Γαριβάλδης, ἐπίσης ἀνίσχυρος τυγχάνων, παραμένει εἰς Dôle, ἔνθα ἀπεσύρθη μέχρις ὑπερμεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Βαινουσῶν δὲ κατ' αὐτοῦ ἐχθρικῶν δυνάμεων, καταλείπει καὶ τὴν πόλιν ταύτην, ἥτις καὶ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀποχωρεῖ εἰς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας, εἰς Autun, μετὰ τὰ ἐλεύθερα αὐτοῦ σώματα, ἀφήσας οὕτω τὸ Jura, ἔνθα ἡ παρουσία του οὔτε τὴν πρόσοδον τοῦ ἐχθροῦ ἠδύνατο νὰ σταματήσῃ, οὔτε ἦτο ἐρεξῆς ἐρικτὴ ἢ ἐκείθεν ἐν τοῖς Βοσγίοις παρεισχώρησις αὐτοῦ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Werder ἐπίσης οὐδὲν ἐπιχειρεῖ τὸ σπουδαῖον, οὐδὲ παρακινδυνεύει ὑπ' αὐτοῦ ἢ πρὸς Lyon γραμμὴ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Dijon καὶ τῆς Dôle. Καὶ αὐτὸς οὗτος, μὴ ἔχων σφόδρα ἀξιωμαχοὺς τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, περιορίζεται εἰς ἐπιτήρησιν τῶν Γαριβαλδινῶν ὡς καὶ τῶν εἰς Besançon. Οὕτω παρέρχεται ὁλόκληρος ὁ Νοέμβριος μὴν ἐν σχετικῇ ἀπραξίᾳ, ἐξαιρέσει τῆς πολιορκίας τῆς Belfort, καὶ πραξικοπήματός τινος τῶν Γαριβαλδινῶν. Οὗτοι, ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Γαριβάλδη Riciotti, πληροφορηθέντες περὶ τῆς ἐν Chatillon μικρᾶς γερμανικῆς δυνάμεως, ἐφέρθησαν ἐκεῖτε δι' αἰφνιδίου καὶ μυστικῆς ἐπιβολῆς, καὶ καταλαβόντες ἐξαπίνης τάγμα ὁλόκληρον Πρώσων, κατέσφαξαν σχεδὸν ἀπαξάπαντας. Ἐνθαῤῥυνθέντες ὁμοῦς ἐκ τούτου ἐπετέθησαν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον παρὰ τὸ χωρίον Pasques κατὰ τῶν προφυλακῶν τοῦ 3ου πρωστικοῦ συντάγματος τὴν νύκτα τῆς 26. Νοεμβρίου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν. Τὴν δ' ἐπαύριον, 27. Νοεμβρίου, μαθὼν ὁ Werder ὅτι αὐτὸς ὁ Γαριβάλδης εὐρίσκετο κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα (ὄντα ἐγγὺς τῆς Dijon), ἔσπευσε μετὰ τριῶν ταξιάρχων καὶ δι' ἐπιτηδείας παρακάμψως κατέλαβεν εἰς

Pasques ἀβοήθητον τὴν ὀπισθοφυλακὴν αὐτοῦ, διοικουμένην ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ του Riciotti, καὶ οὕτως ἔτρεψε τοὺς Γαριβαλδινούς εἰς φυγὴν, ἀφήσαντας περὶ τοὺς 400 νεκρούς καὶ τραυματίας.

Ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν μῆνα Δεκεμβρίου οὐδὲν σπουδαῖον κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἐγένετο μέχρι τῆς 19ης τοῦ μηνός τούτου, ὁπότε ἔλαβε χώραν ἡ κατὰ τὴν Nuits μάχη.

Ἐκ τῶν εἰς Lyon μορφουμένων στρατιωτικῶν σωμάτων παραλαβὼν ὁ στρατηγὸς Cremer περὶ τὰς 20,000 ὠδευσε πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν κατὰ τὴν Besançon καὶ λοιπὴν χώραν. Κατὰ τούτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν συγκεντρωθέντων Γαριβαλδινῶν, ὀδευόντων τὴν πρὸς Dijon ἄγουςαν, πορευθεὶς ὁ Werder συνηντήθη παρὰ τὴν νοτίως κειμένην Nuits, καὶ συνῆψε πεντάωρον πεισματώδη μάχην, καθ' ἣν πολλαὶ μὲν αἱ ἑκατέρωθεν ἀπώλειαι, ἀλλ' ἡ νίκη ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν, τῶν Γάλλων ἀναγκασθέντων νὰ ἀποχωρήσωσιν ἐκεῖθεν τὴν νύκτα.

Τὴν ἐπαύριον ὁμοῦς ὁ Cremer κατέλαβε τὴν Nuits λίαν πρῶν, κενωθεῖσαν ἀμαχητὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες ἐπανήλθον εἰς Dijon. Ταῦτα δὲ, διότι ὁ κατὰ τὸν Λείγνηρα μαχόμενος πρίγκιψ Φριδερίκος Κάρολος παρήγγειλε νὰ τῷ ἀποσταλῶσιν ἐνισχύσεις, ὅπερ αὐθρῶει ἔπραξεν ὁ Werder, καὶ περ αὐτὸς ὁ ἴδιος μὴ ἀρκούσας μετρῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις.

Οὕτω παρέρχεται ὁλόκληρος ὁ Δεκεμβριος, τῶν ἀντιπάλων ἀντιπαραφυλακτομένων μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἄρχεται ἢ πρὸς ἀνατολὰς ἐκστρατεία τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχη, ὅστις μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ d'Aureilles de Paladin, τὴν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατάληψιν τῆς Αὐρηλίας καὶ τὴν διχοτόμησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγνηρος, διωρίσθη ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν ἐκ τούτου γεννηθεισῶν δύο στρατιῶν (τῆς 1ης), ἥτις καὶ ἐπωνομάσθη

ἀνατολική στρατιά, κατ' ἀντίθεσιν τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σανζῆ δυτικῆς.

Ὁ Βούρβαχης, καθὰ βλέπει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰ κατὰ τὸν Λείγηρα συμβεβηκότα, παρέμενε ἐκεῖσε συγκεντρωμένος μέχρι τέλους Δεκεμβρίου εἰς Bourges, Nevers, Gien, ἐκεῖθεν δ' ἐκδραμῶν ἤρξατο τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκστρατεῖαν αὐτοῦ.

Ἐκστρατεία τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχη.

Ἐνῶ παρὰ τὸν Λείγηρα ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἠτάτο, ἢ τὸ μὲν δεξιὸν αὐτοῦ ἀπεσπᾶτο ἢ συνεκεντροῦτο περὶ τὴν Bourges, Gien καὶ Nevers, ἐτίθετο δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχη, αἱ κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν Γαλλίαν ἐθνικαὶ δυνάμεις ἐμηδενίζοντο, διότι μέρος μὲν αὐτῶν ἀπεκλείοντο εἰς τὸ φρούριον Belfort, ὑφιστάμενον ἤδη πολιορκίαν, μέρος δὲ ἐφέρετο περὶ τὴν Besançon, μὴ δυνάμενον ν' ἀντιπαραταχθῆ πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ Werder. Ἡ ὥρα ἦτο κρίσιμος, πᾶσα δὲ ἀπόφασις τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἤθελε φέρει ἐν ἀποτυχίᾳ σκληρὰς τὰς συνεπείας.

Τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος συνεσπειροῦτο περὶ τὴν le Mans, ἀντιμετωπιζόμενον ὑπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου καὶ τοῦ πρίγκιπος Φριδερίκου Καρόλου, ὅστις, βλέπων τὰς περὶ τὴν le Mans καὶ Bourges γαλλικὰς δυνάμεις, λαμβάνει θέσιν ὡσεὶ ἀμυντικὴν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Παρισίων. Ἡ ἐλάττωσις τῶν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα γαλλικῶν δυνάμεων χορηγεῖ τοῖς Γερμανοῖς ἐλευθερίαν ἐπιχειρήσεων κατὰ πάσης ἀπομονωθείσης στρατιάς. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ἡ παντελής ἀπογύμνωσις τῆς νοτίου Ἀλσατίας ἐπιτρέπει τοῖς Γερμανοῖς νὰ βραδίωσιν ἐλευθέρως πρὸς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας καὶ πορευθῶσι κατὰ τοῦ Lyon, καθόσον ἀπὸ τῆς Dijon τὰ μόνον στρατεύματα, ἅτινα μέλλουσι

ν' ἀπαντήσωσι φράζοντα αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, εἶναι οἱ Γαριβαλδινοὶ καὶ ὁ μικρὸς τοῦ Cremer στρατός.

Ἀπέναντι τοῦ διλήμματος τούτου ὁ Γαμβέττας δὲν ἐδίστασε νὰ προτιμήσῃ σχέδιον σύμφωνον πρὸς τὸν παράτολμον χαρακτῆρα καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ, εἰς ὃν ἀφιέρωσε τὴν πραγματοποιήσιν του. Ὁ στρατηγὸς οὗτος ἦτο ὁ Βούρβαχης. Οὗτος λοιπὸν ἀναλαμβάνει νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Γερμανοὺς νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τῆς Belfort, γενόμενος δὲ οὕτω κύριος τῆς νοτίου Ἀλσατίας καὶ τῆς διὰ τῶν Βοσγίων ὁρέων διόδου, μέλλει νὰ βραδίῃ διὰ τῶν πεδιάδων τοῦ Νότου καὶ τῆς Λωρραίνης ἐπὶ τὰ ἐμπρὸς πρὸς τὴν Nancy, καὶ ἀπειλήσῃ ἐκ τοῦ ὀπισθεν τὰς γραμμὰς τῆς μετὰ τῆς Γερμανίας κοινωρίας τοῦ ἐπιδραμόντος στρατοῦ. Τοιοῦτον λέγεται τὸ σχέδιον τοῦ Γαμβέττα, ἂν μὴ ἐν αὐτῷ προστεθῆ, ὅτι νικητῆς ὁ Βούρβαχης ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ μέρος τοῦ πολέμου ἐπὶ τοῦ μεγάλου δουκᾶτος τοῦ Βάδεν. Ὡραῖον καὶ μεγαλεπήβολον τὸ σχέδιον, παράτολμον ὅμως εἰς τὸ ἔπακρον, ἂν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ὁ Βούρβαχης καὶ ὁ Chanzy, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνεργαζόμενοι, δύνανται νὰ καταβάλωσιν ἴσως τὸν Φρεδερίκον Κάρολον, καὶ διὰ συντόνου πορείας νὰ φθάσωσιν ἐντὸς μικροῦ διαστήματος ἔξωθι τῶν Πικρισίων. Ὁ στρατηγὸς Βούρβαχης κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου διευθύνεται μὲ τὴν πρώην δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος καὶ τοὺς λοιποὺς νεωστὶ στρατολογηθέντας, ἐν ὧν μετὰ δυνάμεως περίπου 90,000, πρὸς τὴν νοτιοανατολικὴν Γαλλίαν, ἵνα ἐνούμενος μετὰ τοῦ Γαριβάλδη ἢ τοῦ στρατοῦ τοῦ Lyon, δαιοκούμενου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Bressolles, φέρῃ τὸ προσδοκώμενον μέγα κτύπημα κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Werder.

Συνεπεία τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ὁ στρατηγὸς Werder, ἐν τῇ σχετικῇ ἀδυναμίᾳ αὐτοῦ, προβλέπων τὸν κίνδυνον, συγ-

κεντροὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς προάσπισιν τῶν πολιορκητῶν τοῦ Belfort. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπαρνούμενος τὰς προχωρημένας θέσεις του, ἐκκενώνει τὴν Auxerre καὶ τὴν Dijon τὴν 27. Δεκεμβρίου, εἰς ἣν τὴν ἐπαύριον εἰσέρχεται τὴν πρῶταν ἢ πρωτοπορεία τοῦ Γαριβάλδη, αἶρει τὴν πολιορκίαν τῆς Langres (5 Ἰαν.), ἧς οἱ πολιορκηταὶ συνεννοοῦνται μὲ τούς λοιπούς εἰς Vesoul, ἐκτελεῖ λίαν ἐγκαίρως, καὶ περ ἐπὶ ἐδάφους δυσβάτου καὶ εἰς ἐποχὴν σκληροῦ χειμῶνος, τὴν στρατηγικὴν αὐτοῦ κίνησιν ταύτην· ἔστησε δὲ κλιμακῆδόν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Vesoul-Montbéliard τὰ στρατεύματα αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ὄρεινῳ καὶ φύσει ἰσχυρῷ τόπῳ τούτῳ ὁ Werder ἀναμένει τὸν ἐχθρὸν, ἐνῶ ταυτοχρόνως διὰ τῆς ἐκλογῆς ταύτης προασπίζει τοὺς πολιορκητὰς τῆς Belfort, πρὸς οὓς ἀκωλύτως συγκαινωνεῖ κατόπιν μικρῶν ἀγῶνων παρὰ τὴν Delle καὶ Abbéville-Croix, οὓς ἠγωνίσαντο τὴν 1. Ἰανουαρίου τινὲς ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν καὶ ἐκ τῶν περιβαλόντων τὸ Belfort κατὰ Γάλλων ἐθνοφυλάκων, ὧν τινες μάλιστα, περὶ τοὺς 200, κατέφυγον εἰς τὰ Ἑλβετικὰ χῶματα, οἱ δ' ἕτεροι εἰς Besançon.

Ἡ παντελής ἔλλειψις ἵππικου, ἀρμοδίου διὰ τὰς μεμακρυσμένας ἀναγνωρίσεις, συνετέλεσεν ἰδίως ὅπως οἱ γάλλοι στρατηγοὶ μείνωσιν ἐν ἀπολύτῳ ἀγνοίᾳ τῶν στρατηγικῶν κινήσεων τοῦ Werder καὶ τῆς ὁσημέραι ἀξαναούσης δυνάμεως αὐτοῦ δι' ἐνισχύσεων πανταχόθεν ἀποστελλομένων αὐτῷ, ἅμα ἐγνώσθη ἡ πορεία τοῦ Βούρβαχη, καὶ περ μυστικῶς ἐν ἀρχῇ γενομένη. Ἄφ' ἑτέρου ἡ σχετικὴ βραδύτης τοῦ γάλλου ἀρχηγοῦ, προερχομένη τὸ μὲν ἀπὸ τῆς αἰσχίστης τῶν ὁδῶν καταστάσεως καὶ τῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος, τὸ δὲ διὰ τὸν φόβον μὴ ἐκτεθῆ εἰς κίνδυνον τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ ἕνεκα τῆς μὴ ταχείας ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας τοῦ Γαριβάλδη, ἀφῆρσαν ἀπὸ τὰς χεῖ-

ρας τοῦ Βούρβαχη τὴν διὰ τῆς ἐξαπίνης προσβολῆς πιθανωτάτην ἐπιτυχίαν.

Οἱ Γαριβαλδινοὶ καταλαμβάνουν τὴν πρῶταν τῆς 28. Δεκεμβρίου διὰ τῆς πρωτοπορείας αὐτῶν τὴν κενωθεῖσαν Dijon, καταλαμβάνουν ἐπίσης καὶ τὴν Semur, δὲν δύνανται ὁμως νὰ κωλύσωσι τὴν κοινωσίαν τοῦ Werder μετὰ τῶν λοιπῶν γερμανικῶν στρατιῶν ὅθεν δρομαίως ἀποστέλλονται αὐτῷ διηνεκῶς ἐνισχύσεις ἐκ τότε τοῦ βορρᾶ καὶ τῆς δύσεως. Οἱ Γερμανοὶ καταλαμβάνουσι τὴν Auxerre εἰς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοῦ ὁρώδους, ὅπερ διαχωρίζει τὸν Yonne καὶ τοὺς ἐν τούτῳ συρρέοντες, ἀπὸ τοῦ Saône, μένουσι δ' αὐτῷ κύριοι τῶν συγκαινωνιῶν αὐτῶν, καὶ φράττουσι τὴν δίοδον τῶν Γάλλων ἐπὶ τῆς διώρυγος Bourgogne-Armençon, ἣν ἐπὶ ματαίῳ ζητοῦσιν οἱ Γαριβαλδινοὶ νὰ ἐκβιάσωσι, καὶ ἠτῶνται οἱ τούτων τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς Montbard, μεταξὺ Chatillon-sur-Seine καὶ Semur ὑπὸ τοῦ 60ου συντάγματος τῶν Πρώσων (7ου σώματος). Ἐκτοτε οἱ Γαριβαλδινοὶ περιορίζονται εἰς Dijon, μικρὰς ἐπιχειροῦντες ἐκδρομάς.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Βούρβαχης ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πορείαν αὐτοῦ. Διέρχεται διὰ τῆς Dijon καὶ Besançon, διαπορθμεύεται τὸν Doubs καὶ Oignon καὶ κατευθύνεται νοτίως τῆς Vesoul τὴν πρὸς Montbéliard ὁδόν. Ὁ Werder, ὅστις, ὡς εἴρηται, κατέχει θέσεις μεταξὺ Vesoul καὶ Montbéliard, βλέπων τὴν πρόοδον τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, συγκεντρώνει τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἐπιμᾶλλον, καὶ φροντίζει νὰ προλάβῃ αὐτὸν καὶ φράξῃ ἐντελῶς τὴν πρὸς Belfort ἄγουσαν. Ἦδη τὴν 5 Ἰανουαρίου συγκροπεῖται ἀγὼν προφυλακῶν εἰς Villefaux (βορείως τῆς Rioz, εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς ἀπὸ Besançon πρὸς τὴν Vesoul ὁδοῦ), τὴν δὲ 6ην Ἰανουαρίου εἰς Leuvreecy καὶ Echenoz,

(χωρία 2 λεύγας νοτίως τῆς Vesoul, τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Vesoul-Pesme, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Besançon), ἄτινα καὶ κατέλαβον οἱ Γερμανοί.

Οἱ δύο στρατοὶ παραπορεύονται τοῦ Βούρβαχη τείνοντες τὸ ἀριστερὸν, ἢ δὲ σύγκρουσις εἶναι βεβαία. Τῷ 9^ῳ Ἰανουαρίου συγκροτεῖται μάχη, ἣτις ἀπὸ μὲν τῶν Γάλλων ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Villersexel, ἀπὸ δὲ τῶν Γερμανῶν τῆς Villarois.

Ὁ ποταμὸς Oignon, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου ἔλαβον χώραν αἱ συγκρούσεις τοῦ Werder κατὰ τοῦ πρώην ἀνατολικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ (Gambriels), περὶ ὧν εἴρηται ἐν τῷ τετάρτῳ ἡμῶν ἀρθρῷ καὶ μεθ' ἧς ἀπώθησε τοῦτον ἐπὶ τὴν Besançon καὶ Belfort, κόπτει τὴν σιδηρᾶν ὁδὸν τῆς Vesoul-Belfort παρὰ τὴν Lure, ῥέει πρὸς νότον, εἶτα νοτιοδυτικῶς, παραλλήλως τῆς Doubs, καὶ χύνεται εἰς τὸν Saône μεταξὺ Gray καὶ Auxonne.

Εἰς τὸ σημεῖον τῆς τομῆς τοῦ ποταμοῦ τούτου (Oignon) καὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Vesoul εἰς Montbelliard, σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραπλεύρου τοῦ σχηματιζομένου ἐκ τῶν τοποθεσιῶν Montbelliard, Lure, Vesoul, Beaume-les-Dames, κεῖται ἡ Villersexel νοτιοανατολικῶς τῆς Vesoul.

Ὁ στρατηγὸς Werder, ἀμέσως μετὰ τὰς συμπλοκάς τῶν πρωτοπορειῶν εἰς Villefaux καὶ Echeroz κενώνει τὴν Vesoul καὶ ἀποσύρεται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Montbelliard, παραπορευόμενος τῷ νοτίως αὐτοῦ ὀδεύοντι Βούρβαχει, καὶ φροντίζει νὰ τὸν προλάβῃ. Οἱ δύο στρατοὶ συναντῶνται τὴν 9^{ην} Ἰανουαρίου μεταξὺ Villerois (2 λεύγας νοτίως τῆς Vesoul) καὶ Villersexel· συγκροτεῖται δὲ μάχη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ταύτην, καθ' ἣν οἱ Γερμανοὶ μάχονται καθ' ὅλου τοῦ 20ου σώματος τῶν Γάλλων, οὔτινος προσκρούουσι τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν,

καὶ τοῦ 18ου, ὅπερ ἀναγκάζεται ν' ἀναπτυχθῇ, κρατοῦσι δὲ τῆς Villerois μεθ' ὅλας τὰς γαλλικὰς ἐπιθέσεις, ἐνθα καὶ αἰχμαλωτίζουσι περὶ τοὺς 500, καταλαμβάνουσι τὴν Villersexel, ὀχυροῦνται ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῆς, δὲν δύνανται ὅμως ν' ἀντιστῶσι κατὰ τῶν ὀρητικῶν προσβολῶν τῶν Γάλλων, οἵτινες κυριεύουν ταύτην τὴν νύκτα καὶ ἀποβάλλουσι τοὺς Γερμανοὺς ἐξ ὅλων τῶν οἰκιῶν. Αὐτὸς ὑπάρχει ὁ λόγος, δι' ὃν ἀμφότεροι οἱ διαμαχόμενοι οἰκαιοποιοῦνται τὴν νίκην, διότι παρὰ μὲν τὴν Villerois οἱ Γάλλοι ἀδυνατοῦσι νὰ κρατήσωσι τῆς θέσεως, καὶ ὡς εἶπεῖν ἠτιᾶται τὸ ἀριστερὸν αὐτῶν, παρὰ δὲ τὴν Villersexel οἱ Γερμανοὶ ἀδυνατοῦσι νὰ σταματήσωσι τὴν πορείαν τοῦ δεξιῦ καὶ τοῦ κέντρου τῶν Γάλλων, οἵτινες κατὰ τινὰ γαλλικὴν ἔκθεσιν τὴν νύκτα τῆς 9—10 Ἰανουαρίου κατεῖχον ὅλας τὰς θέσεις, αἵτινες ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διαταγῇ εἶχον ὀρισθῆ ὡς μέλλον σταθμὸς εἰς τὰ διάφορα τοῦ στρατοῦ σώματα. Οἱ Γάλλοι ἔμειναν κύριοι τῶν θέσεων Villersexel, Maral, Moinay, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως καὶ νὰ παρεμβῶσι μεταξὺ τοῦ στρατοῦ τοῦ Werder καὶ Montbelliard καὶ ἀπωθήσωσιν αὐτὸν πρὸς τὴν Vesoul, ἵνα ἀνενόχλητοι βαδίσωσι τὴν διὰ ταύτης εἰς Belfort ἄγουσαν τοῦναντίον ὁ Werder, κύριος ὅλων τῶν βορειαιτέρων ὁδῶν, ὀρομαίως φερόμενος καὶ ἀνευ ἀγῶνος ὑπεκφεύγων τὴν 10ην Ἰανουαρίου ἐπὶ τὰ πρόσω, εἶναι εἰς θέσιν ἐκ νέου νὰ φιλονεικήσῃ τὴν πρόοδον τοῦ Βούρβαχη, ὅστις γενόμενος ἤδη κύριος τῆς Gray καὶ τῆς Vesoul καὶ τῆς Lure (ἧς καὶ κατέλαβον οἱ ὑπ' αὐτὸν τὴν 12^{ην} Ἰανουαρίου), κενωθείτας ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, βαιόντων πρὸς τὴν Montbelliard, ἀντὶ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Belfort καὶ προσκρούσῃ τῷ Werder, φροντίζοντι νὰ τῷ κλείσῃ τὴν ὁδὸν, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ῥιφθῇ εἰς τὰ βόσγια διὰ τῆς Epinal, δὲν δύνανται ὅμως, ἴσως, νὰ προτιμήσῃ τοῦτο, μὴ κινδυνεύσῃ ἢ

γραμμή τῶν μετὰ τῆς νοτίου Γαλλίας συγκοινωνιῶν αὐτοῦ, ἔθεν καὶ λαμβάνει τὰς συνδρομὰς του. Τούτου ὅμως μὴ γενομένου ἤδη, μένει ἐντελῶς ἐλευθέρᾳ ἡ τῶν Γερμανῶν συγκοινωνία μετὰ τοῦ Werder, πρὸς ὃν διηνεκῶς πέμπονται ἐπικουρίαι.

Ὁ Werder, μὴ δυνηθεὶς νὰ σταματήσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ Βούρβαχην, καὶ ὠφελοῦμενος ἐκ τῆς βραδυπαρείας, εἰς τὴν ἀναγκάζεται οὗτος διὰ τὸ κατάκοπον τῶν ἡμιγύμων νεοσυλλέκτων αὐτοῦ, διέρχεται μεθ' ἑλῶν τῶν δυνάμεών του βορειοίτερον καὶ συγκεντροῦται εἰς τὰ μεταξὺ Hevicourt καὶ Montbelliard· μεταπεμφόμενος δὲ ὅλας τὰς λοιπὰς δυνάμεις ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης καὶ τοῦ Delles, ἐκλέγει πρὸς ἀντίστασιν τὰ χωρία St Marie καὶ Arcey. Τὰ χωρία ταῦτα καίονται μεταξὺ Hericourt, Montbelliard καὶ Fisme, εἶναι δὲ θέσεις φῶσει ὄχυραί, εἰς δὲ τὴν Arcey εὐρίσκονται εἰσέτι λείψανα ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου.

Τὴν 13 Ἰανουαρίου, προβαίνει ὁ Βούρβαχης ἐπὶ τὰ πρόσω, συναντᾶται ἐκεῖσε μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ συγκροτεῖται μάχη σοβαρὰ, καθ' ἣν οἱ Γάλλοι κυριεύουσι τὰ χωρία ταῦτα μετὰ πάλην δρυσίαν, τοῦ Werder ἀναγκασθέντος εἰς ὑποχώρησιν, χωρὶς ὅμως καὶ κατὰ τὴν ἥτιαν ταύτην νὰ ἀποκοπῇ ἀπὸ τῶν μετὰ τῆς Belfort κοινοῶν αὐτοῦ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς κατὰ τὴν Arcey μάχης (13 Ἰανουαρίου) συγκροτεῖται ἀγὼν κατὰ τὸ χωρίον Herimencourt κείμενον 5 χιλιόμετρα νοτίως τῆς Montbelliard καὶ 8 χιλίω. βορείως τῆς Blamond, μεταξὺ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῶν Γερμανῶν καὶ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τῶν Γαλλῶν.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς 13 Ἰανουαρίου εἰς Abcey ὁ πάντοτε ἀποχωρῶν Werder σταματᾷ καὶ δέχεται τὴν αἰετοπεροχωροῦσαν γαλλικὴν δύναμιν ὀπισθεν τῆς γραμμῆς τοῦ Li-

saine, ὅςτις ῥέων πρὸς δυσμὰς καὶ νότον τῆς Belfort, εἰς δύο ἀπ' αὐτῆς μιλίων ἀπόστασιν, σχηματίζει μὲ τὰ περίεξ φυσικὴν ὄχυρωτάτην ἀμυντικὴν γραμμὴν. Ταύτην ὁ στρατηγὸς Werder, προῖδὼν πρὸ πολλοῦ τὸ δύσκολον αὐτοῦ διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν δυνάμεών του, εἶχε καταστήσει ἔτι ὄχυρωτέραν διὰ προσκαίρων χαρακωμάτων, ἐξωπλισμένων διὰ τηλεβόλων μεγάλης ὀκτικῆς. Ὁ Werder μόλις μετρᾷ 40,000 μαχητῶν, ἐνῶ ὁ Βούρβαχης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν καὶ τοῦ ἐκ Lyon προσδραμόντος στρατηγοῦ Bressolles ἀναμετρᾷ περὶ τὰς 100,000.

Ἦδη παράκειται ἡ λύσις τοῦ δράματος. Τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα εὐρίσκονται, ὡς εἶπεῖν, ἔξωθι τῆς Belfort, καὶ ἡ ὁ Werder κατορθώνει νὰ ὀπισθοδρομήσῃ τὸν Βούρβαχην, ἐπερχόμενον πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας, ἡ ὁ Βούρβαχης ἐλευθερώνει τὸ φρούριον τοῦτο, καὶ γίνεται κύριος τῆς κλειδῶς ταύτης τῆς νοτίου Ἀλσατίας.

Τὴν 15 Ἰανουαρίου ἀπὸ πρώτας τέτταρα γαλλικὰ σώματα μετὰ πολυαριθμοῦ πυροβολικοῦ ἐπετέθησαν μεθ' ὀρυθῆς κατὰ τῶν γερμανικῶν θέσεων, ἐκτεινομένων ἀπὸ τῆς Montbelliard ἄχρι Chagey. Ἡ μάχη διήρκεσε 6 ὥρας· καὶ ἔπεσε μὲν εἰς χεῖρας τῶν Γαλλῶν ἡ Montbelliard, συνεπῶς δὲ ἐγένοντο κύριοι τοῦ Sarlechateau, Vyans (Yvans), Savoy, Bians, Corperveaux, Conte-Hinant, κειμένων ἐντεῦθεν τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Lisaine ὄχθης, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως μεθ' ὅλας τῆς ὀρυθητικᾶς αὐτῶν προσβολᾶς νὰ κατισχύσωσι τοῦ εἰς Bre-villiers Werder. Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται πρὸς βορρᾶν τῆς Hericourt, NB τῆς Belfort, ἀφ' ἧς ἀπέχει τρεῖς λεύγας ἐπὶ τῆς πρὸς Besançon ὁδοῦ. Τὴν 16 Ἰανουαρίου ὁ ἀγὼν ἐπαναλαμβάνεται. Τὸ κέντρον τῆς Γαλλικῆς παρατάξεως, ἀποτελοῦν τρία σώματα ὑπ' αὐτὸν τὸν Βούρβαχην, τὸ σῶμα Bressolles τὴν δεξιάν πτέρυγα, τὸ δὲ τοῦ Cremer τὴν ἀριστεράν.

Ἄλλὰ, καί περ οἱ Γάλλοι ἀγωνισθέντες ἀπὸ πρωίας ἄχρις ἑσπέρας, οὐδὲν κατορθοῦσι. Οἱ Γερμανοὶ ἀπ' ἐναντίας, διαβάντες ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Lisaine, καταλαμβάνουσι τὰ χωρία Croix καὶ Delle. Ὁ Βούρβαχης, ἰδὼν ὅτι οὐδὲν ἐκέρδαινε διὰ τῆς κατὰ μέτωπον προσβολῆς, ἀπεφάσισε νὰ παρακάμψῃ διὰ τῆς ἀριστερᾶς του τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Γερμανῶν, ὅπως τοὺς ἀπειλήσῃ ἐκ πλαγίου καὶ ὀπισθεν· καὶ οὕτω διαβάντες οἱ Γάλλοι τὸν Lisaine περὶ τὸ ἑσπέρας καταλαμβάνουσι τὸ χωρίον Frahier· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς 16—17 Ἰανουαρίου ὁ γερμανὸς στρατηγὸς Keller (3η ταξιαρχία Βαδαίων) ἀνακτᾷ τὴν Frahier, καὶ προσβάλλων ἐξαπίνης τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Lisaine χωρίον Chenebier, γίνεται κύριος πολλῶν σκευοφυλακίων γαλλικῶν, αἰχμαλωτίζει δὲ καὶ 400 Γάλλους. Τὴν 17 Ἰαν. ὁ Βούρβαχης ἐπαναλαμβάνει ἐκ τρίτου τὴν προσβολὴν· εἰς μάτην οἱ Γάλλοι πολλὰκις προσβάλλουσιν ἀπὸ πρωίας διὰ τῆς λόγχης τὴν Chagey· εἰς μάτην ἐφορμῶσι κατὰ τῆς Rethincourt, ἣν κατακεραυνοβολεῖ τὸ γαλλικὸν πυροβολικόν· εἰς μάτην ἐπέρχονται εἰς Frahier λαῦροι κατὰ τοῦ Keller περὶ τὴν 4 μ. μ. διὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ αὐτῶν, ἐνῶ οὗτος ἀνθίσταται καὶ διατηρεῖ τὰς ἑαυτοῦ θέσεις. Ὁ Βούρβαχης δὲν ἠδυνήθη λοιπὸν κατόπιν τῶν ἀγῶνων τούτων νὰ γενῆ κύριος τῆς γραμμῆς τῆς Lisaine, καὶ μετατωπίζων τὸν Werder νὰ ἀποκόψῃ αὐτὸν καὶ καταφθάσῃ εἰς Belfort, ἣ τέλος, ἀπωθῶν αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολιορκητὰς τῆς πόλεως ταύτης, νὰ λάβῃ τὴν συνδρομὴν τῆς φρουρᾶς αὐτῆς, καὶ ἀμφοτέροι, οἱ μὲν ἔσωθεν, ὁ δὲ ἔξωθεν, νὰ δώσωσι τελειωτικὴν μάχην παρὰ τὰ τεῖχη αὐτῆς. Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶναι κρισιμωτάτη. Κατὰ τὸ λεγόμενον γενικὸν σχέδιον τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἐνῶ ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Γάλλων μετὰ τοῦ Cremer καὶ Bressolles ἔβαινε καὶ προσέβαλλε κατὰ μέτωπον

τὸν στρατὸν τοῦ Werder ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συναντήσεως τῶν ἀντιπάλων στρατῶν, ὁ Γαριβάλδης ὤφειλε νὰ παρακάμψῃ ἀριστερὰ διὰ τῶν Βοσγίων τὸν στρατὸν τοῦ Werder καὶ καταφθάσῃ βορειόθεν παρὰ τὴν Belfort, ἀφαιρῶν οὕτω πᾶσαν γραμμὴν ὑποχωρήσεως εἰς αὐτὸν, οὕτινος ἤθελον καταλάβει τὰ νῶτα. Ἄλλ' ὁ Γαριβάλδης ἦτο ἤδη δέσμιος τοῦ Manteuffel περὶ τὴν Dijon, ἐνῶ ὁ Βούρβαχης οὐδὲν κατορθοῖ διὰ τῶν κατὰ μέτωπον ἀγῶνων αὐτοῦ.

Τὴν 18 Ἰανουαρίου τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῶν Γερμανῶν μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα ἐγένοντο κύριοι τοῦ χωρίου Abbéville παρὰ τὴν Herimencourt, κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Montbelliard καὶ Blamont ὁδοῦ. Ἐντεῦθεν ἠδύνατο νὰ παρακινδυνεύσῃ ἡ ὑποχωρητικὴ γραμμὴ καὶ ἡ συγκοινωνία τοῦ Βούρβαχη μετὰ τοῦ νότου.

Οὕτως ὁ Βούρβαχης, μεμονωμένος εἰς τὰς κατὰ τοῦ Werder προσπαθείας αὐτοῦ, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ ἐξωθήσῃ αὐτὸν ἐκ τῶν θέσεών του, καὶ κινδυνεύων νὰ στερηθῇ καὶ τὰς συγκοινωνίας αὐτοῦ, τοῦ Werder ἐτοιμαζομένου ν' ἀναλάβῃ τὸν ἐπιθετικὸν ἀγῶνα, εἶδεν ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ καταλίπῃ τὴν ιδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Belfort, καὶ ἐτράπη πρὸς νότον, ὑποχωρῶν ἐπὶ τὴν Blamont καὶ τὴν Pont-de-Roide, τῆς μὲν πρώτης κειμένης 6 λεύγας νοτίως τοῦ Belfort, τῆς δ' ἑτέρας 1 λεύγην δυτικῶς ἐκείνης. Οὕτω κρατεῖ τὴν γραμμὴν Blamont-Montbelliard, ἣν κατέχει καὶ κατὰ τὴν 19 Ἰανουαρίου. Ἀρχόμενος τῆς τοπικῆς αὐτοῦ ὑποχωρήσεως ὁ Βούρβαχης καὶ βαρυθυμῶν, σταματᾷ, καὶ τὴν 21 Ἰανουαρίου φαίνεται θέλων νὰ δοκιμάσῃ ἐκ νέου τὴν τύχην δεξιόθεν τῆς Montbelliard· διὸ καὶ καταλαμβάνει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ νέου τὸ χωρίον Villars-les-Blamont, κείμενον ἐπιτῶν ἐλβετικῶν ὄριων, ἀλλὰ τὴν 23 Ἰανουαρίου ὁ Werder διὰ τῶν

περιπολιῶν αὐτοῦ, αἵτινες φέρονται ἐπὶ τὰ πρόσω κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καταλαμβάνει ἐξ ἐφόδου τὰ ὀλίγον ἄνωθι τῆς Villars χωρία Glay καὶ Roche, καὶ φράττει ἐπίσης τὴν παρὰ τὰ Βελγικὰ μεθόρια διάβασιν. Οὕτως ἀμετατρέπτως ἐφεξῆς ὁ Βούρβαχης φέρεται πρὸς νότον ὑποχωρῶν.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνη ἡ πεισματώδης καὶ ἐπιτυχῆς ἀντίστασις τοῦ Werder ἡ ἀναγκάζουσα τὸν Βούρβαχην νὰ ὑποχωρήσῃ ἀμετακλήτως. Μία τῶν ἐπίσης κυρίων πρὸς τοῦτο ἀφορμῶν εἶναι ὁ Manteuffel. Ἀφίοντες λοιπὸν πρὸς στιγμήν τὸν Βούρβαχην ἐν τῇ ἀρξαμένῃ ὑποχωρήσει του, σκοποῦντες νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὸν, ἴδωμεν τὰ κατὰ τὸν Manteuffel, τὰ μέγιστα ἐπενεργήσαντα ἐφεξῆς εἰς τὴν τελείαν καταστροφὴν τοῦ ἀνατολικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ.

Ἐνῶ ὁ Βούρβαχης πορεύεται κατὰ μέτωπον πρὸς τὴν Belfort, ἣν ὁ Werder μὲ τὰς ὀλίγας παρ' αὐτῷ δυνάμεις προσπαθεῖ νὰ προασπίσῃ, οἱ παρὰ τὴν Dijon Γαριβαλδῖνοι μὲ τὰς πεμπομένους αὐτοῖς ἐνισχύσεις ἀποτελοῦσι δύναμιν ἐπίφοβον, δυναμένην νὰ συντελέσῃ μεγάλως εἰς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τοῦ Βούρβαχου. Ὁ Γαριβάλδης δύναται νὰ διεξέλθῃ ἀπὸ Dijon πρὸς βορρᾶν, νὰ στραφῇ πρὸς ἀνατολὰς ἐν τοῖς Βοσγίοις καὶ καταπέσῃ ἐκ τῶν ὀπισθεν τοῦ πρὸς τὸν Βούρβαχην παλαιόντος Werder ἐπὶ τῆς Belfort καὶ λύσῃ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς μεθ' ἑλθῆς τῆς ἐλευθέρας ἐνεργείας, θέσῃ δὲ τὸν Werder μετὰ τῶν πυρῶν αὐτοῦ καὶ τῶν τοῦ Βούρβαχου, ἐὰν μὴ προλαμβάνων ὁ Werder ἀποχωρήσῃ πρὸς βορρᾶν, ἀφίων τοῖς Γάλλοις τὴν χώραν.

Τὸ γενικὸν γερμανικὸν στραταρχεῖον κατεῖδε τὸν μέγαν τοῦτον κίνδυνον καὶ ἐσκέθη νὰ τὸν προλάβῃ. Ἐνῶ πανταχόθεν ἀποστέλλονται τῷ Werder ἀπευθείας ἐπικουραὶ, παραγγέλλεται συσπείρωσις ἀξιομάχων δυνάμεων ἔμπροσθεν τῶν

Γαριβαλδινῶν, ὅπως μηδενίσωσι πᾶσαν ἐνδεχομένην προσπάθειαν αὐτῶν, διορίζει δὲ ἀρχηγὸν γενικὸν τούτων ὡς καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Werder τὸν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν κατὰ τοῦ Faidherbe παλαιόντα Manteuffel, ὃν ἐφεξῆς ἀντικαθίστᾷ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκεῖ ἀγωνιζομένης 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς ὁ στρατηγὸς Goeben.

Ὁ νέος ἀρχηγὸς τοῦ ἐπικληθέντος ἀνατολικοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, κατερχόμενος δραμαίως ἐκ βορρᾶ μετὰ δυνάμεων, διέρχεται τὴν 10ην Ἰανουαρίου διὰ τῆς Auxerre, Avallon, Courtenay, καταφθάνει εἰς Chatillon-sur-Seine τὴν 12 Ἰανουαρίου, καὶ ἀφίων τὸν Werder νὰ παλαίῃ ἀντιμετώπως κατὰ τοῦ Βούρβαχου, ἐπιλαμβάνεται κινήσεων στρατηγικῶν, τεινουσῶν ὅπως ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς τὴν ὑποτιθεμένην καὶ πρέπουσαν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τῶν ἐν Dijon Γαριβαλδινῶν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Manteuffel ἔχει στρατηγικωτάτην τὴν συνέπειαν. Ἐὰν ὁ Βούρβαχης νικήσῃ τὸν Werder, μέλλει νὰ ἔχῃ ἐπὶ τὰ νῶτα τὸν Manteuffel· ἐὰν δὲ ἠττηθῇ, κινδυνεύει ν' ἀποκοπῇ ἀπὸ τῆς νοτίου Γαλλίας, προβαίνοντος τοῦ Manteuffel μετὰ τῶν Dijon καὶ Βούρβαχου, ἐνῶ ταυτοχρόνως ὁ τελευταῖος οὗτος θέλει ἔχει εἰς τὰ νῶτα αὐτοῦ τὸν νικητὴν τοῦ Werder.

Ταῦτα διενήργει ὁ Manteuffel μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤρξατο ἡ τοῦ Βούρβαχου ὑποχωρητικὴ κίνησις. Ταύτης δὲ καθαρᾶς διαφανείσης, ἐπιλαμβάνεται τοῦ στρατηγικοῦ ἔργου, ὅπως ἀποκόψῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ νότια τῆς Γαλλίας συχκοινωνίας, καὶ τὸν φέρῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην νὰ παδοθῇ, ὡς ἐγένετο εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Bazaine καὶ τοῦ MacMahon. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καταλαμβάνει τὴν 21 Ἰανουαρίου μὲ ἀσήμαντον ἀγῶνα τὴν Dôle· διὰ τῆς καταλήψεως

δὲ ταύτης τὸ μὲν κινδυνεύει ἢ πρὸς Lyon ὑποχωρητικὴ γραμμὴ τῶν ἐν Dijon Γαριβαλδινῶν, τὸ δὲ ἢ μετὰ τοῦ ὑποχωροῦντος Βούρβαχη κοινωνία αὐτῶν. Τοῦτο δὲ πράττων ἀποπειρᾶται, ἀλλ' εἰς μάτην, νὰ τρέψη εἰς ὑποχώρησιν τοὺς Γαριβαλδινούς διὰ συνεχῶν ἐπιθέσεων, λαβουσῶν χώραν τὴν 21, 22 καὶ 23 Ἰανουαρίου ἔξωθι τῆς Dijon διὰ τοῦ 2ου καὶ 7ου πρωσσικοῦ σώματος. Ἰδοὺ ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους, οἵτινες πολλὴν τῷ Γαριβάλδῃ περιποίησαν τὴν τιμὴν, μολονότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Γαριβάλδης εἶναι κυρίως ὁ ἄνευ βεβαίας ἠθικῆς εὐθύνης παραίτιος τῶν καταστροφῶν τοῦ Βούρβαχη, μὴ δυνηθεὶς νὰ συγκεντρωθῇ ἐγκαίρως καὶ διελάσῃ διὰ τῶν Βοσγίων πρὸς τὴν Belfort.

Τὴν πρωίαν τῆς 21ης Ἰανουαρίου λόχοι τινὲς τῶν Κινητῶν τῆς Avesnon, ἐπιφορτισμένοι τὴν προφυλακὴν τὴν καλουμένην la Casquette, οὐχὶ μακρὰν τῆς Sainte-Seine-l'Abbaye, προκατελήφθησαν ὑπὸ πολυαριθμοῦ πρωσσικοῦ σώματος: ἦτο ἤδη 8η ὥρα τῆς πρωίας. Οἱ Κινητοὶ ὑπεχώρησαν ἐν πλήρει ἀταξίᾳ, ἀπολέσαντες πολλούς. Διὰ τῆς κατοχῆς τῆς θέσεως ταύτης οἱ Πρῶσσοι διῆλθον ἐλευθέρως τὴν ἄλλως τελίαν ἐπικίνδυνον στενωπὸν, δι' ἧς εἰσέρχεται τις ἐν τῇ κοιλάδι τῇ καλουμένῃ Val-Suzou, κειμένη βορείως τῆς Dijon καὶ στεφομένη ὑπὸ τῶν χωρίων Talant (ΒΑ τῆς Dijon 2 χιλιομέτρα), Fontaine καὶ Daix καὶ Hauteville (βορείως τῆς πόλεως). Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κοιλάδος κεῖται τὸ χωρίον Darrois, θέσις ἐπισκοποῦσα τὰ πέριξ καὶ ἀπέχουσα περὶ τὰ 5 χιλιομ. ἀπὸ τοῦ Talant, ὅπερ ἀντιμετωπίζει καὶ προσθλίπει ἐξ ἀνατολῶν. Τὸ χωρίον Talant κεῖται ἐπὶ ὄρους, ἔχοντος μῆκος ὀλιγώτερον χιλιομέτρου, σχήματος ἑλλειψοειδοῦς.

Ἀπὸ τοῦ Darrois, ἔνθα ἔστησαν πυροβολοστάσια οἱ Πρῶσσοι, διεκλαδώθησαν ἐντὸς τῆς κοιλάδος καὶ κατέλαβον τὰ χω-

ρία Hauteville καὶ Daix, ὡς καὶ τὴν παρὰ τούτῳ ἔπαυλιν Changey: στήσαντες δὲ πυροβολοστάσια ἐπὶ τῶν δύο τούτων χωρίων, ἤρξαντο μετὰ μεσημβρίαν τῆς 21ης Ἰανουαρίου τὸν κατὰ τῆς Fontaine πυροβολισμόν, ἐνῶ ἀπὸ Darrois ἐπιπτον ἐπὶ τὸ Talant ὡς βροχὴ τὰ ὀβούζια. Οἱ Γαριβαλδινοὶ εἶχον ἤδη ἀντεπεξέλθει ἀπὸ Dijon, τὰ δὲ πυροβολοστάσια αὐτῶν ἀπὸ Fontaine καὶ Talant ἀντεπυροβόλουν μετ' ἀσυνήθους εὐστοχίας τὰ τῶν Πρῶσσων. Μόλις περὶ τὴν 4 μ. μ. ἠδυνήθησαν οἱ τουφεκισμοὶ νὰ μετὰσχωσι τῆς μάχης, ὁ δὲ ἀγὼν παρετάθη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ μεσονυκτίου ἀναποράσιτος, ἀπάντων κατεχόντων τὰς θέσεις αὐτῶν. Τὸ ἐπὶ τοῦ Talant κανονοστάσιον τὰ μέγιστα συνετέλεσε διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Γάλλων ἐπιτυχίαν κατὰ τὴν μάχην ταύτην.

Οἱ Πρῶσσοι καταλαβόντες τὸ χωρίον Daix εἶχον θέσει ἐν ταῖς οἰκίαις πυροβολιστὰς, καὶ ἤνοιξαν τουφεκίστρας. Μία ἰταλικὴ λεγεὼν ὠρμήσασα κατὰ τοῦ μέρους τούτου ὑπέστη σπουδαίας ἀπωλείας. Οἱ Πρῶσσοι ὁμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Daix θέσιν αὐτῶν, ἠναγκάζοντο δὲ ν' ἀλλάσωσι συγχάκις θέσιν εἰς τὸ πυροβολικὸν αὐτῶν, ὅπερ ἐπιτυχῶς προσεβάλλετο ἀπὸ τε τοῦ Talant καὶ τοῦ Fontaine.

Περὶ τὴν 5ην μ. μ. οἱ κινητοποιηθέντες παρήλικες (vieux garçons), οἵτινες κατεῖχον τὸ ἀριστερὸν τῆς κατὰ τοῦ Daix ἐφόδου, ἀπωθήθησαν ὑπὸ τῶν Πρῶσσων, δυνηθέντων ἐφεξῆς νὰ προβῶσι μέχρι κάτωθι τοῦ ὑψώματος καὶ τοῦ κανονοστασίου τοῦ Talant, ἀρχομένης τῆς νυκτός. Ἐφ' ὅλην τὴν νύκτα ὁ λόφος Talant ἐκυκλώθη μέχρι τῆς 3ης τῆς πρωίας ὑπὸ πρωσσικῶν φαλάγγων, αἵτινες, ἂν ὀλίγον ἀπετόλμων, ἠδύναντο νὰ ἀφαρπάσωσι καὶ καρφώσωσι τὸ ἐπ' αὐτοῦ κανονοστάσιον.

Οὕτω παρήλθεν ἡ 21η Ἰανουαρίου, καθ' ἣν ἐκ μέρους μὲν

τῶν Γάλλων ἐπολέμησαν πρὸς βορρᾶν ὁ νεώτερος τοῦ Γαριβάλδη υἱὸς Ricciotti μετὰ μιᾶς ταξιαρχίας, ἔχων ὡς ἐφ' ἑδραίαν ἐτέραν ὑπὸ τὸν Πολωνὸν στρατηγὸν Rosak-Hauté, πρὸς δυσμὰς δὲ ἡ μεραρχία Menottis, τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Γαριβάλδη.

Τὴν ἐπαύριον (22αν Ἰανουαρίου) ἡ μάχη ἐπανελήφθη ἀπὸ πρῶτας, ἀλλὰ μόνον διὰ τουφεκισμοῦ, καθόστον πυκνοτάτη δὲμίχλη δὲν ἐπέτρεπε τὴν τῶν πυροβόλων σκόπευσιν. Ταῦτα μόλις περὶ τὴν 10ην π. μ. ἤρξαντο μετέχοντα τοῦ ἀγῶνος ὅστις ἐγενικεύθη κατόπιν τῆς μεσημβρίας.

Οἱ Πρῶσοι προτεπάθησαν νὰ καταλάβωσιν ἐξ ἐφάδου τὸ Talant, ἀλλ' αἱ μυδροβόλοι ἐθέριζαν αὐτούς. Τέλος περὶ ὥραν 4ην μ. μ. οἱ Πρῶσοι, ἀπηυδακότες διὰ τὴν ἀνέλπιστον αὐτοῖς ἀντίστασιν, ἐτράπησαν εἰς πλήρη ὑποχώρησιν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Val-Suzou καὶ ἄνωθεν τῆς Messigny. Τὴν ἐσπέραν οἱ Γάλλοι ἦσαν κύριοι τῶν δασῶν καὶ λοιπῶν πρὸς δυσμὰς καὶ βορρᾶ τῆς Dijon χωρίων, ἐν οἷς καὶ τὰ σπουδαῖα ὑψώματα τοῦ Daix καὶ Hauteville.

Ἐνῶ ἤδη τὴν 22αν Ἰανουαρίου ἡ νίκη ἔστεψε τὰ Γαριβαλδινὰ ὅπλα οἱ Πρῶσοι ἐτράπησαν μὲν εἰς ὑποχώρησιν, δὲν ἀπέσχον ὁμῶς τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Ἀποτυχόντες εἰς τὰς προσβολὰς αὐτῶν δυτικῶς καὶ βορειῶς, ἐπελάθοντο τὴν ἐπαύριον, 23 Ἰανουαρίου, τῶν προσβολῶν ἐκ τοῦ βορειοανατολικοῦ.

Τὴν 23ην Ἰανουαρίου, περὶ ὥραν 1ην μ. μ., τὸ πυροβολικὸν τοῦ Talant καὶ τοῦ ὄρους Chapet ἤρξατο κανονοβολοῦν φάλαγγας πρωσσιακὰς, αἵτινες προῦχώρουν κατὰ τῆς Dijon μεταξὺ τοῦ Messigny καὶ Asnières, παραγκωνίζουσαι τοὺς ἀνθισταμένους αὐτοῖς. Ἐνῶ δὲ ἐφαίνοντο βαίνοντες οἱ Πρῶσοι κατὰ τῆς Fontaine, αἴφνης ἡ φάλαγξ ἐστράφη πρὸς Pouilly (ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Langres ὁδοῦ τῆς Dijon,

ἀπέχον 2 χιλ. ἀπὸ ταύτης), ἐνθα ἐτέρα φάλαγξ πρωσσιακὴ εἶχεν ἤδη ἐγκατασταθῆ, ἀποβαλοῦσα ἐκεῖθεν τοὺς ἀνθισταμένους.

Μετ' ἀγῶνα πυροβολικοῦ τριώρον οἱ Γαριβαλδῖνοι ὤρμησαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς Langres πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ Ponilly. Τότε ἔλαβε χώραν πάλιν σφοδρότατη ἐν μέσῳ πυκνοτάτης δὲμίχλης. Ἦτο ἤδη 4η καὶ ἡμίσεια μ. μ., ὅτε ἤρξατο ὁ τουφεκισμὸς. Ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἤκούετο ἀνευ ἀναπαύλας συνεχῆς βολισμὸς πυρός. Οἱ Πρῶσοι ἐπὶ στιγμὴν ὑπερισχύσαντες ἠδυνήθησαν νὰ προβῶσι πρὸς τὴν πόλιν εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς χιλιομέτρου ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὥστε ἀπὸ ταύτης ἤκούοντο τὰ διδόμενα παραγγέλματα.

Τὸ πᾶν ἐκινδύνευεν, ὅτε αἴφνης, ἀναρπαγέντες οἱ Γαριβαλδῖνοι διὰ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω παραωθήσεως ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, ἐπιτέθησαν θαρραλέως κατὰ τῶν Γερμανῶν, αἵτινες, μὴ δυνηθέντες ν' ἀνθέξωσιν, ἤρξαντο ὑποχωροῦντες. Τότε ἐκυριεύθη δι' ἐφάδου τὸ Pouilly, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἀπέχωρησαν πανταχόθεν. Οὕτως ἔληξεν ἡ τριήμερος ἐμπροσθεν τῆς Dijon πάλη, ἧς τρόπαιον ὑπῆρξεν ἡ σημαία τοῦ 61ου πρωσσικοῦ συντάγματος, ἡ μόνη, ἣν, ὡς λέγεται, ἐκυρίευσαν οἱ Γάλλοι εἰς τὸν πολύμηνον αἵματηρὸν τοῦτον πόλεμον. Ἀφγηθέντες τὰ κατὰ τὴν Dijon ἔργα, ἐπανερχόμεθα ἤδη εἰς τὰ τοῦ Βούρβαχης, μεθ' αὐτῶν ἐφεξῆς συνδυάζονται αἱ κινήσεις τοῦ Manteuffel καὶ Werder. Ὁ Βούρβαχης, βραδυπορῶν ἐν τῇ ὑποχωρήσει αὐτοῦ, ἔσττησε τὸ στραταρχεῖόν του εἰς Roulans (4 λεύγας BA τῆς Besançon ἐπὶ τῆς πρὸς Montbelliard ὁδοῦ) τὴν 27 Ἰανουαρίου, ἐνῶ ἡ πρωτοπορεία τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ κατερχομένη εὐρίσκετο ἤδη παρὰ τὴν Pontarlier, ὅπου τὴν 28ην Ἰανουαρίου εἰτῆρχετο. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀτυγχνώσπου βραδυπορείας ταύτης ἐπωφελήθησαν σφόδρα οἱ Γερμανοί. Καὶ ἐνῶ τὸ 14ον σῶμα ὑπὸ τὸν Werder παρακολουθεῖ

τὸν ὑποχωροῦντα Βούρβαχην, ὁ Manteuffel, εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Dijon ἀποτυχίαν, δὲν προεῖται συναισθανόμενος δὲ τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν ἐμελλε νὰ περιπέσῃ, ἂν ὁ Βούρβαχης ἠνοῦτο μὲ τὸν Γαριβάλδην, ἀφίνει τὸν τελευταῖον, καὶ δρομαίως φέρεται ἐπὶ τὰ ἔμπρὸς, ὅπως καταστρέψῃ τὸν Βούρβαχην. Ὁμολογουμένως ἡ κίνησις αὕτη ἦτο παρακεκινδυνευμένη, διότι ὁ Γαριβάλδης ἠδύνατο νὰ τὸν παρακολουθήσῃ καὶ τὸν προσβάλλῃ ἀπὸ τὰ ἠὼτα. Ἄλλ' ὅμως ἐσώθη, τὸ μὲν, διότι ὁ Γαριβάλδης δὲν ἔδραμεν ὀπισθεν αὐτοῦ, τὸ δὲ, διότι ὁ Βούρβαχης δὲν ἔβαινε ταχέως ἐπὶ τὰ πρόσω ὑποχωρῶν. Ὁ Manteuffel λοιπὸν, ἐλεύθερος εἰς τὰς κινήσεις αὐτοῦ καὶ καταλαβῶν, ὡς εἶπομεν ἀλλαχοῦ, τὴν Dôle, δι' ἧς ἠπεῖλει τὴν εἰς Lyon ὑποχωρητικὴν γραμμὴν τοῦ Γαριβάλδη (21 Ἰανουαρίου), καταλαμβάνει τὴν Gray, καὶ κατερχόμενος νοτιοανατολικῶς γίνεται κύριος τοῦ Saint-Vit, Quingey, Mouchart, ὅπου καταλαμβάνεται τὴν 26 Ἰανουαρίου ὁ ἐκεῖσε σιδηροδρομικὸς σταθμὸς, τέλος τῆς Salins, ὅπου εἰσέρχεται τὴν 28 Ἰανουαρίου (1). Διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατοχῆς τῶν σημείων τούτων ἀποκόπτεται ἀπολύτως ἡ πρὸς τὸ Lyon ὑποχώρησις τοῦ Βούρβαχη.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ θέσεις τῶν στρατῶν, ὅτε ἐκ Παρισίων ἠγγέλλετο ἡ ὑπογραφή ἀνακωχῆς τοῦ πολέμου.

(1) Αἱ θέσεις St. Vit, Quingey, Mouchart κεῖνται ἐπὶ τῶν ὁδῶν τῆς Dôle πρὸς Besançon καὶ Besançon εἰς Lons-le-Sanier.

Saint-Vit 4 λ. Δ. ἀπὸ Besançon, Quingey ΝΑ. τῆς St. Vit, Mouchard 3 λ. ἀπὸ Quingey, Salins 8 λ. Δ. τῆς Pontarlier.

Τὰ κατόπιν τῆς ἀνακωχῆς στρατιωτικὰ συμβάντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν Γαλλίαν.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπεγράφετο ἡ ἀνακωχὴ ἐν Βερσαλλίαις, καὶ περὶ λίαν κρίσιμος ἡ κατάστασις τοῦ ἀνατολικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, δὲν ἦτο ὅμως ἀπελπιστική. Ἡδύνατο ἀκόμη νὰ ζηρηχθῇ ἐπὶ τῆς Besançon, φρουρίου καλῶς ὠπλισμένου καὶ ὠχυρωμένου κατὰ τὸ σύστημα τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Mels καὶ τῆς Belfort, καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ κατέλθῃ πρὸς νότον κατὰ μῆκος τῶν Ἑλβετικῶν ὄριων, ἀποφεύγων τὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σύσφιγξιν. Ἡ ἀνακωχὴ, ὡς εἶπομεν, εὔρε τὰς κεφαλὰς τῆς πρωτοπορείας τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τὴν 28 Ἰανουαρίου εἰς Pontarlier, τὸ κύριον σῶμα εἰς Rolans, ἐνῶ ἡ πρωτοπορεία τοῦ Manteuffel εἶχε καταλάβει τὴν Salins. Οἱ δύο λοιπὸν στρατοὶ κατεῖχον γραμμὰς σχεδὸν παραλλήλους, ὧν ἡ μὲν τῶν Γερμανῶν, ἀναχωροῦσα ἀπὸ S' Vit διὰ Quingey, Mouchard, ἀπέληγεν εἰς Salins, ἡ δὲ τῶν Γάλλων ἀπὸ Roulans διὰ τῆς Ornans καὶ Villefons εἰς Pontarlier.

Ἄν λοιπὸν ἡ ἀνακωχὴ ἦτο γενικὴ, τὸ πᾶν ἐτελείονεν ἐκεῖ. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς μέχρι τῆς ἐκπνεύσεως ταύτης ἠδύνατο ἢ νὰ παραμένῃ καὶ λάβῃ τὰ χρειώδη κατὰ μῆκος τῆς Ἑλβετίας, ἢ καὶ νὰ κατέλθῃ πρὸς νότον διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Ἀλλὰ, κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀνακωχῆς, αὕτη ἤρχετο μὲν ἰσχύουσα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς (28 Ἰανουαρίου) διὰ μόνους τοὺς Παρισίους, διὰ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ὅμως μετὰ τρεῖς ἡμέρας· οὐδόλως δὲ συμπεριλαμβάνετο εἰς αὐτὴν ὁ ἀνατολικὸς γαλλικὸς στρατὸς καὶ οἱ κατ' αὐτοῦ ἀγωνιζόμενοι, θεωρουμένων ἐν καταστάσει πολέμου τῶν νομῶν, ἐφ' οἷς οὗτοι εἰργάζοντο. Ἡ διάκρισις αὕτη ἔσχεν ἀτελέσματα εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Βούρβαχη. Ἐνῶ ἤδη περιεζωνύετο (ὅπερ

και ἐπήνεγκε τὴν ἀπελπισίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρει τὴν ἀποτυχίαν ἐγένετο αὐτόχειρ [1]), ἐπήρχεται καὶ ἄλλη δυστυχία. Οἱ Γερμανοὶ, λαβόντες θετικὰς περὶ τῆς ἀνακωχῆς πληροφορίας καὶ διαταγὰς, ἐξακολουθοῦσι τὰ ἔργα αὐτῶν, ἀλλ' αἱ φθάσασαι εἰς τοὺς Γάλλους πληροφορίες ἦσαν ἀσαφεῖς· νομίζοντες δ' οὗτοι τὴν ἀνακωχὴν γενικὴν, παρημέλησαν τὴν σπουδὴν, ἣν ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν, ὅπως διεκφύγωσι τὸν κίνδυνον. Οὕτω οἱ μὲν Γερμανοὶ προὔχουσι καὶ κατελάμβανον τὴν Chambagnole καὶ ἀπέκοπτον καὶ αὐτὴν τὴν κατὰ μῆκος τῶν Ἑλβετικῶν ὄριων διεκφυγὴν τῶν Γάλλων, οἱ δὲ Γάλλοι ἔχοναν τὸν καιρὸν αὐτῶν αἰτούμενοι ἐπὶ ματαίῳ 36 ὥρῶν προθεσμίαν, ὅπως λάβωσι σαφεστέρας διαταγὰς (2).

Ὁ διάδοχος τοῦ Βούρβαχη στρατηγὸς Clinchent, μὴ δυναθὴς νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Manteuffel τὴν προθεσμίαν τῶν 36 ὥρῶν, μὴ ἐννοῶν τοὺς ὑπ' αὐτὸν δυναμένους νὰ ἐκδιᾶσσωσι τὴν πρὸς νότον πορείαν διὰ τῶν Ἑλβετικῶν ὄριων, βλέπων δὲ ἀπ' ἐτέρου ὅτι ἐκινδύνευε διὰ τῶν κινήσεων τοῦ Werder νὰ στερηθῇ καὶ τοῦ μόνου δυνατοῦ μέσου πρὸς ἀποφυγὴν γενικῆς καταστροφῆς καὶ εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν παραδόσεως τοῦ στρατοῦ, ἐπροτίμησε νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ Ἑλβετικὰ χῶματα. Ἄλλ' ἡ πρὸς ταῦτα πορεία δὲν ἔμεινεν ἀνενόητος. Τὴν 29 καὶ 30 Ἰανουαρίου ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Manteuffel κατέφθασε τὴν ἐπισθοφυλακὴν τῶν Γάλλων, κατὰ

(1) Ὁ Βούρβαχης, κενώσας τὸ βεβόλβερ αὐτοῦ, ὡς λέγεται, ἐντὸς τοῦ στόματος ἐξελίφθη ἀποθανών. Ἄλλ' ὅμως αἱ πληγαὶ του δὲν ὑπῆρξαν θανατηφόροι, καὶ ἤδη ἀνέλαθεν ἐντελῶς ἀπ' αὐτῶν.

(2) Οἱ Γερμανοὶ ἔσπευδον, ὅπως αἰχμαλωτίσωσι τὸν στρατὸν τοῦ Βούρβαχη, καὶ, εἰ δυνατόν, κυριεύσωσι καὶ τὴν Belfort, ἣν ἐν τοῖς σχεδίοις αὐτῶν ἐμῆλλον νὰ κρατήσωσι μετὰ τῆς ὑπολοίπου Ἀλσατίας.

δὲ τὰς μάχας τῶν δύο τούτων ἡμερῶν παρὰ τὸ χωρίον Sambacourt ὁ στρατὸς τοῦ Manteuffel ἐκυρίευσεν ἐν συνόλῳ 10 κανόνια, 7 μυδροβόλα, 2 σημαίας, 6,000 αἰχμαλώτους, ἐν οἷς δύο στρατηγούς, τῆ δὲ 1ῃ Φεβρουαρίου πρὸς νότον τῆς Pontarlier συνεκρούοντο οἱ Γερμανοὶ πρὸς ἐν τῶν πέντε σωμάτων τοῦ ἀνατολικοῦ στρατοῦ, τὸ μόνον, ὅπερ κατάρθρωσε νὰ διεκφύγῃ πρὸς νότον. Τὰ λοιπὰ ὠδηγήθησαν ἐπὶ τῶν Ἑλβετικῶν χωμάτων, ὅπου τὴν 1ην Φεβρουαρίου ἐφθανε καὶ ὑπεγράφετο ἡ ἐξῆς σύμβασις περὶ παραδόσεως αὐτοῦ εἰς τὰς Ἑλβετικὰς ἀρχάς·

«Ὁ γαλλικὸς στρατὸς, εἰσερχόμενος εἰς Ἑλβετίαν, θὰ παραδώτῃ τὰ ὅπλα καὶ τὰ πολεμφοδία του, ἅτινα, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀπότισιν τῶν δαπανῶν, εἰς ἃς θὰ καθυποβάλῃ τὴν Ὄμοσπονδίαν ἢ διαμονὴν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, θ' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὁ αὐτὸς ὅρος ἰσχύει καὶ περὶ τῶν κανονίων καὶ πολεμφοδίων τοῦ πυροβολικοῦ. Οἱ ἀξιωματικοὶ τηροῦσι τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀποσκευὰς των. Περὶ τῶν ἴππων θ' ἀποφασισθῇ βραδύτερον. Αἱ τὰ τροφίμα καὶ τὰς ἀποσκευὰς φέρουσαι ἄμαξαι, ἄμα ἀποφορτωθῶσι, θ' ἀποσταλῶσιν αὐθις μετὰ τῶν ἀμαξηλατῶν εἰς Γαλλίαν. Τὸ στρατιωτικὸν ταμεῖον θὰ παραδοθῇ εἰς τὴν Ἑλβετικὴν κυβέρνησιν, ἣτις θὰ ὑπολογίσῃ τὸ ἐν αὐτῷ ποσὸν ἀπέναντι τῶν ἐξόδων. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὄρων τούτων γίνεται ἐνώπιον Γάλλων καὶ Ἑλβετῶν ἀξιωματικῶν, ἐπὶ τούτῳ ἐντεταλμένων. Ἡ Ὄμοσπονδία ἐπιφυλάττεται νὰ ὀρίσῃ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν. Εἰς τὸ ὄμοσπονδιακὸν συμβούλιον ἐναπόκειται νὰ ὀρίσῃ τὰς πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συμβάσεως ταύτης ἀναγκαίας διατάξεις.

Τοιοῦτον τὸ τέλος τοῦ στρατοῦ τοῦ Βούρβαχη, ὅστις ἀπώλεσε περὶ τὰς 10,000 ἀνδρῶν εἰς τὰς μετὰ τοῦ Werder συμπλοκάς· περὶ τὰς 80,000 κατέθετο τὰ ὅπλα εἰς Ἑλβετίαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπώλοντο εἰς τὰς μετὰ τοῦ Manteuffel συγκρούσεις· ἐκπιπτομένων δὲ τῶν διαφυγόντων, ἡ Γαλλία ἀπώλεσε περὶ τὰς 100,000 ἐν τῇ παρατόλμῳ ταύτῃ ἐκστρατείᾳ.

Δέγεται, ὅτι αἱ αὐταὶ ἀσφαφεῖς διαταγαὶ περὶ ἀνακωχῆς εἶχαν διαβιβασθῆ καὶ εἰς τὸν Γαριβάλδην, ὅστις ἤρξατο βιαιῶν κατὰ τοῦ Monteuffel, ὅτε, ἐπελθούσης τῆς γνωστοποιήσεως περὶ γενικῆς ἀνακωχῆς, ἔστη, ἐνῶ ὁ Manteuffel προὔχουσε καὶ ἀπέκλειεν ἐντελῶς τὸν στρατὸν τοῦ Βαύρβαχην. Οὕτως ὁ Γαριβάλδης, μὴ δυνάμενος ἐφεξῆς νὰ χρησιμεύσῃ, ἀπεσύρθη τῆς Dijon, ἣν ἀμέσως κατέλαβον οἱ Γερμανοί.

Ἡ παράδοσις τῆς Belfort.

Ἡ Belfort εἶναι τὸ μόνον φρούριον τῆς Γαλλίας, ὅπερ εἰς τὰν παράντα πόλεμον ἐτίμησε τὰ γαλλικὰ ὄπλα, καὶ τὸ ὅποιον δὲν παρεδόθη πρὶν ἢ ὑποστῆ τὰς ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τῶν φρουρίων διατάξεις, λεγούσας, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται σκέψις περὶ παραδόσεως πρὶν ἢ τὸ φρούριον ὑποστῆ μίαν τουλάχιστον ἐφοδόν.

Εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἀλσατιαν ἀτρατιωτικὰ ἔργα εἴπομεν ὅτι αἱ Γερμανοὶ ἀπέκλεισαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1870 τὸ φρούριον Belfort, οὕτινος ἐπελάβοντο τῆς πολιορκίας. Ὁ ἀποκλεισμός μέχρι τῆς 28ης Νοεμβρίου δὲν ἦτο στενός· διὸ ἡ φρουρὰ ἠδύνατο νὰ ἐξέρχεται καὶ συγκρούηται πρὸς τοὺς ἀποκλείοντας αὐτήν. Κατόπιν ὅμως ἤρξατο ἡ στενοχωρία.

Τῆ 26 Δεκεμβρίου οἱ Γερμανοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Belfort ἀπεσπασμένα φρούρια Hautes-Perches καὶ Basses-Perches· ἀλλὰ τὸ ῥῆγμα δὲν ἦτο εὐρὺ, ἡ δὲ φρουρὰ μετὰ μεγάλης γενναϊότητος ἀγωνισθεῖσα κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ τὸν ἐχθρὸν, σπαυδαίας ὑποστάντα ἀπωλείας.

Τὴν νύκτα τῆς 7—8 Ἰανουαρίου οἱ Γερμανοὶ κατέλαβον τὸ χωρίον Dompantin, ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν Γάλλων κείμενον καὶ ὃν σπουδαίων διὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἐκεῖ στήσαντες νῆα

κανονοστάσια κτυποῦσι κατὰ μέτωπον τὸ Chateau τῆς Belfort. Τὴν 20—21 Ἰανουαρίου οἱ Γερμανοὶ κυριεύουσι τὰ δάση τοῦ Faily καὶ Bally, ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχόμενα, ὡς καὶ τὸ χωρίον Peroas.

Ἐκτοτε ἡ πόλις βομβαρδίζεται ζωηρῶς· τὸ πῦρ τῶν Γερμανῶν διευθύνεται κυρίως κατὰ τῶν οἰκιῶν καὶ ἐπισήμων κτιρίων, ἅτινα ἀπολήγουσιν εἰς σωρὸν ἐρειπίων, καὶ ὅμως ἡ πόλις ἀνθίσταται, ὁ δὲ κανονοβολισμὸς ἐξακολουθεῖ μετὰ μείζονος ἐντάσεως. Τῆ 8η Φεβρουαρίου, ἀφ' οὗ προηγουμένως κατεσιγάσθη τὸ πῦρ τῶν ἀπεσπασμένων φρουρίων, περὶ ὧν εἴρηται, ἐνεργεῖται δευτέρα κατ' αὐτῶν ἐφοδος καὶ κυριεύονται ταῦτα. Ἐκτοτε ἡ μέλλουσα τύχη τῆς ἐγκαταλελειμμένης Belfort εἶναι βεβαία, καὶ τὴν 16ην Φεβρουαρίου ὑπογράφεται ἡ περὶ παραδόσεως αὐτῆς σύμβασις, καθ' ἣν ἡ φρουρὰ αὐτῆς διὰ τὴν ἑκτακτον γενναϊότητα, ἣν ἐν τῇ πολιορκίᾳ ἀπέδειξεν, ἐξέρχεται ὁλόκληρος (12 χιλιάδες ἀνδρῶν) μετὰ τῶν ὄπλων καὶ ἀποσκευῶν ἐλευθέρη. Τιμὴ, ἥς μόνη αὕτη ἠξιώθη κατὰ τοῦτον τὸν δυστυχῆ εἰς τὴν Γαλλίαν πόλεμον.

(ἔπεται συνέχεια καὶ τὸ τέλος τοῦ Ε. ἄρθρου).